

Taktike manipulacije, emocionalni rad i sagorijevanje u braku kao prediktori uspješnosti rješavanja konflikata i bračnog zadovoljstva

---

Matak, Gabriela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:179801>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-17**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni diplomski studij
Psihologija

Gabriela Matak

**Taktike manipulacije, emocionalni rad i
sagorijevanje u braku kao prediktori uspješnosti
rješavanja konflikata i bračnog zadovoljstva**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni diplomski studij
Psihologija

Taktike manipulacije, emocionalni rad i sagorijevanje u braku kao prediktori uspješnosti rješavanja konflikata i bračnog zadovoljstva

Diplomski rad

Student/ica:

Gabriela Matak

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Vera Čubela Adorić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Gabriela Matak**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Taktike manipulacije, emocionalni rad i sagorijevanje u braku kao prediktori uspješnosti rješavanja konflikata i bračnog zadovoljstva** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. rujna 2024.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary	2
1. UVOD	3
1.1. Brak i zadovoljstvo brakom	3
1.2. Konflikti u braku	5
1.3. Taktike manipulacije	8
1.4. Emocionalni rad	10
1.5. Sagorijevanje u braku	12
2. POLAZIŠTE, CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE.....	15
3. METODA.....	17
3.1. Sudionici	17
3.2. Primijenjeni mjerni instrumenti.....	19
3.3. Postupak.....	21
4. REZULTATI	22
4.1. Provjera faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije za Skalu emocionalnog rada i Skalu sagorijevanja u braku.....	22
4.1.1.Provjera faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada	23
4.1.2.Provjera faktorske strukture i pouzdanosti Skale sagorijevanja u braku	25
4.2. Deskriptivni parametri ispitivanih varijabli	27
4.3. Bivarijatne korelacije među ispitivanim varijablama	28
4.3.1.Bivarijatne korelacije među prediktorima.....	29
4.3.2.Povezanost korištenja taktika manipulacije, emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata	30
4.3.3.Povezanost sociodemografskih varijabli s ostalim varijablama i dodatne analize	31
4.4. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance zadovoljstva brakom, uz kontrolu trajanja braka i broja djece	32
4.5. Doprinos sagorijevanja u braku, emocionalnog rada i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata	33
5. RASPRAVA.....	35
5.1. Faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku	36
5.1.1.Skala emocionalnog rada	36
5.1.2.Skala sagorijevanja u braku	37
5.2. Bivarijatne korelacije među ispitivanim varijablama	38
5.2.1.Zadovoljstvo brakom i rješavanje bračnih konflikata.....	38

5.2.2.Povezanost bračnog zadovoljstva s emocionalnim radom, sagorijevanjem u braku i taktikama manipulacije.....	39
5.2.3.Povezanost uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s emocionalnim radom, sagorijevanjem u braku i taktikama manipulacije.....	42
5.2.4.Bivarijatne povezanosti prediktora	44
5.2.5.Dodatne analize	45
5.3. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje u objašnjenju varijance zadovoljstva brakom, uz kontrolu trajanja braka i broja djece	47
5.4. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata	49
5.5. Završna razmatranja.....	51
6. ZAKLJUČCI.....	53
7. LITERATURA	54
8. PRILOZI.....	64

Sažetak

Taktike manipulacije, emocionalni rad i sagorijevanje u braku kao prediktori uspješnosti rješavanja konflikata i bračnog zadovoljstva

Bračno zadovoljstvo jedan je od čimbenika koji značajno doprinose globalnom zadovoljstvu. Niže razine bračnog zadovoljstva povezane su s nizom negativnih posljedica. S druge strane, više razine bračnog zadovoljstva povezane su s različitim benefitima za supružnike. U svakom braku prisutan je bračni konflikt koji je također područje interesa mnogih istraživača. Pregledom literature vezane za ove konstrukte, može se zaključiti da bračni odnos i njegove karakteristike imaju značajnu ulogu u emocionalnom, fizičkom i mentalnom zdravlju. Nadalje, u Hrvatskoj su nedovoljno istraženi sagorijevanje u braku i korištenje taktika manipulacije u domeni bračnih odnosa. Koliko je poznato, u RH nema psihologijskih istraživanja na temu emocionalnog rada s mjernim instrumentom korištenim u ovom istraživanju. Osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos bračnog zadovoljstva i percipirane uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s korištenjem taktika manipulacije, te emocionalnim radom i sagorijevanjem u braku. Uz te bivarijatne povezanosti, ispitan je prediktivni doprinos taktika manipulacije, emocionalnog rada i sagorijevanja u braku objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Osim toga, provjerena je faktorska struktura i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku (Erickson, 1993), koje su adaptirane za potrebe ovog istraživanja. U istraživanju je sudjelovalo 705 sudionika koji su punoljetni i u braku barem 6 mjeseci. Njihovi podaci prikupljeni su pomoću *online* upitnika koji se sastojao od upitnika sociodemografskih podataka, Skale zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006, prema Ćubela Adorić i sur., 2014), Skale uspješnosti rješavanja bračnih konflikata (Ćubela Adorić i Jurević, 2007, prema Ćubela Adorić i Kovač, 2010), Modificirane skale za taktike manipulacije (engl. *Tactics of Manipulation*, Buss, 1992, adaptirane Opat i Ombla, 2017), Skale za ispitivanje emocionalnog rada i Upitnika bračnog sagorijevanja (engl. *Emotion Work and Marital Burnout Scales*, Erickson, 1993). Obradom podataka utvrđeno je da je bračno zadovoljstvo povezano s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i emocionalnim radom, a negativno sa sagorijevanjem u braku te indirektnim taktikama manipulacije za prisilu i podilaženje. Uspješnost rješavanja bračnih konflikata pozitivno je povezana s emocionalnim radom, a negativno sa sagorijevanjem u braku i indirektnim taktikama manipulacije za prisilu i podilaženje. Provedbom regresijske analize utvrđeno je da su, uz kontrolu trajanja braka i broja djece, emocionalni rad i sagorijevanje u braku značajni prediktori bračnog zadovoljstva. Nadalje, emocionalni rad, sagorijevanje u braku i indirektna taktika za prisilu, statistički značajno objašnjavaju dio varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Potvrđena je jednofaktorska struktura i zadovoljavajuća pouzdanost adaptiranih skala.

Ključne riječi: zadovoljstvo brakom, rješavanje bračnih konflikata, taktike manipulacije, emocionalni rad, sagorijevanje u braku

Summary

Tactics of manipulation, emotion work and marital burnout as predictors of successful conflict resolution and marital satisfaction

Marital satisfaction is one of the factors that significantly contributes to global satisfaction. Lower levels of marital satisfaction are associated with a number of negative consequences. On the other hand, higher levels of marital satisfaction are associated with different benefits for spouses. There is marital conflict in every marriage which is also an area of interest for many researches. By reviewing the literature related to these constructs, it can be concluded that the marital relationship and its characteristics play a significant role in emotional, physical and mental health. Furthermore, burnout in marriage and the use of manipulation tactics in the domain of marital relations have been insufficiently researched in Croatia. As far as is known, there are no psychological studies in the RH on the subject of emotion work with the measuring instrument used in this study. The main goal of this research was to examine the relationship between marital satisfaction and perceived success in resolving marital conflicts using tactics of manipulation, and emotion work and burnout in marriage. In addition to these bivariate connections, the predictive contribution of manipulation tactics, emotion work and marital burnout in explaining the variance of marital satisfaction and the perception of success in resolving marital conflicts was examined. In addition, the factor structure and internal consistency type reliability of the *Emotion Work Scale and the Marital Burnout Scale* were checked (Erickson, 1993), which were adapted for the needs of this research. 705 participants who have been married for at least 6 months took part in the research. Their data were collected using an online questionnaire that consisted of a sociodemographic data questionnaire, the *Marital Satisfaction Scale* (Ćubela Adorić and Jurević, 2007, according to Ćubela Adorić i sur., 2014), the *Marital Conflict Resolution Success Scale* (Ćubela Adorić and Jurević, 2006, according to Ćubela Adorić i Kovač, 2010), *Modified Tactics of Manipulation Scales* (Buss, 1992, adapted by Opat and Ombla, 2017), *Emotion Work and Marital Burnout Scales*, Erickson (1993). The results show that marital satisfaction is positively related to the success of resolving marital conflicts and emotion work. Also it is negatively related to burnout in marriage and indirect manipulation tactics for coercion and indirect manipulation tactics for humouring. The success of resolving marital conflicts is positively related to emotion work. It is also negatively related to marital burnout and using indirect manipulation tactics of coercion and indirect manipulation tactics for humouring. Results of regression analysis show that, after controlling duration of marriage and number of children, emotion work and burnout in marriage are significant predictors of marital satisfaction. Furthermore, emotion work, marital burnout, and indirect coercive tactics statistically significantly explain part of the variance in the success of marital conflict resolution. The one-factor structure and satisfactory reliability of the adapted scales were confirmed.

Key words: marital satisfaction, marital conflict resolution, tactics of manipulation, emotion work, marital burnout

1. UVOD

1.1. Brak i zadovoljstvo brakom

Larson i Holman (1994) opisuju brak kao najvažniji, temeljni odnos među ljudima jer je to prvi korak za uspostavljanje obiteljskog odnosa i podizanje sljedeće generacije. Cherlin (2004) navodi da se značenje braka promijenilo – prije se brak temeljio više na suradnji ili druženju zbog zajedničkih socijalnih uloga i obveza, no s vremenom se počeo stavljati sve veći naglasak na osobni izbor i samoispunjenje. Dobar brak daje osjećaj smisla i identiteta u životu (Aldous, 1996, prema Rosen-Grandon i sur., 2004). Intimna veza, koja je temelj braka, ključna je za dobrobit ljudi što čini postojanost braka smislenom i opravdanom. Carr i Springer (2010) navode da su benefiti braka za emocionalno i fizičko stanje (npr. psihosocijalna podrška) naširoko prepoznati i dokumentirani. Međutim, kada je odnos narušen, narušena je i dobrobit partnera. Nakon ulaska u brak, s vremenom se pojavljuje niz različitih izazova te oko 45 % brakova u Europi i Americi završi razvodom (Zahl-Olsen, 2023). Ovaj poražavajući podatak može sugerirati da je supružnicima teško održati početnu povezanost i optimizam s početka ljubavne veze (Karney i Bradbury, 2020). Proučavanje braka složenije je nego prije zbog promjena u trajanju braka, dobi stupanja u brak i početku/trajanju kohabitacije (Sassler i Lichter, 2020). Prema Državnom zavodu za statistiku (DZS, 2022), stopa razvoda u Republici Hrvatskoj je 2019. godine bila 1,5 brakova na 1000 sklopljenih brakova. Treba napomenuti da se od 2016. godine, kada je sklopljeno oko 7000 brakova, sklapa sve manje brakova iz godine u godinu.

Zadovoljstvo u braku može se definirati na različite načine, ovisno o autorima, mjernim instrumentima i onome što se njima zahvaća. Gelles (1995, prema Abbasi, 2017) navodi da je bračno zadovoljstvo subjektivna procjena cjelokupnog bračnog odnosa od strane pojedinca. Obradović i Čudina-Obradović (1998) bavili su se istraživanjem bračnog zadovoljstva u Hrvatskoj te uvažavaju Hawkinsovu (1968, prema Obradović i Čudina-Obradović, 1998, str. 660) definiciju prema kojoj je bračno zadovoljstvo „*subjektivni osjećaj sreće, zadovoljstva i užitka koji doživljava partner u interakciji s drugim partnerom*“. Li i Fung (2011, str. 246) vodeći se teorijom dinamičkih ciljeva, zadovoljstvo brakom smatraju „*globalnom subjektivnom procjenom supružnika o kvaliteti njihova braka*“. Međutim, glavna kritika globalnih mjera jest što se njome ne dobiva dovoljno informacija (Fowers,

1990). Ako se zadovoljstvo brakom gleda kao kontinuum, onda individualna procjena zadovoljstva ovisi o tome gdje se osoba nalazi na tom kontinuumu s obzirom na neki osobni ili zajednički cilj članova te dijade (Fincham i Beach, 1999).

Pretraživanjem literature na ovu temu, često se mogu naći radovi čiji autori sugeriraju da se zadovoljstvo brakom u funkciji vremena mijenja u obliku U-krivulje (Bühler i sur., 2021). Preciznije, oni smatraju da su za prve godine braka karakteristične visoke razine zadovoljstva, zatim da tijekom srednjih godina bračno zadovoljstvo opada te da kasnije opet raste (Orbuch i sur., 1996). Međutim, nisu sve studije presjeka potvrdile U-krivulju. U longitudinalnim istraživanjima dobiveni nalazi također nisu konzistentni. VanLaningham i suradnici (2001) navode da je u takvim istraživanjima fokus bio na djeci, drugim promjenama u obitelji poput mijenjanja posla, financijskih promjena, umirovljenja, itd. Navedene promjene utječu na promjenu uloga i strukture obitelji, ali i na evaluaciju braka. Tako se, primjerice, povećanje zadovoljstva u kasnijim godinama braka može objasniti većom financijskom stabilnošću, posjedovanjem stambene nekretnine, napuštanjem stresnih poslova, ulaskom u mirovinu i slično (Lee, 1989 prema VanLaningham i sur., 2001; Myers i Booth, 1996). Nadalje, čini se da je zadovoljstvo brakom visoko dok je par u fazi „medenog mjeseca“, a nakon toga opada jer je novi bračni par suočen s nizom izazova (npr. kako rješavati konflikte, podjela poslova). Usto, postoji mogućnost da su partneri u početku imali pretjerano visoka očekivanja od samog braka (Glenn, 1996, prema VanLaningham i sur., 2001).

Iz atribucijske perspektive, manje zadovoljni pojedinci skloniji su kriviti svog partnera za probleme u braku i vjerovati kako su ti problemi karakteristični za njihov odnos. Smatraju da će se ti problemi nastaviti i u budućnosti, a to doprinosi opadanju zadovoljstva (Fincham i Bradbury, 1991, prema Buunk, 2003). S druge strane, pojedinci koji su u „sretnijem“ braku, bit će skloniji krivljenju sebe, a ne partnera za novonastali problem. Pritom će vjerojatno pripisati upravo njemu i zasluge za načine rješavanja problema (Thompson i Kelley, 1981, prema Buunk, 2003). Ako se gleda iz perspektive teorije jednakosti, zadovoljstvo u odnosu ovisi o percipiranom omjeru davanja i primanja (Buunk, 2003). Pojedinaac će biti manje zadovoljan ako osjeća da u tom odnosu dobiva manje nego vjeruje što zaslužuje, odnosno ako se osjeća prikraćeno. S druge strane, osjećat će se povlašteno ako dobiva više nego što vjeruje da zaslužuje.

Zadovoljstvo brakom mnogo je istraživano i utvrđene su povezanosti s mnogim konstruktima kao što su povjerenje, poštovanje, predanost, seksualne interakcije, komunikacijski obrasci, roditeljstvo, dijadne strategije suočavanja, radno opterećenje i zadovoljstvom poslom, fizička privlačnost partnera, ekonomski pritisak i depresija (Bradbury i sur., 2000; Helms i sur., 2014; Landis i sur., 2013; Mohammadi i sur., 2012; Twenge i sur., 2003; van Steenberghe i sur., 2011). Leach i suradnici (2013) utvrdili su da su niže kvalitete veze povezane s višim razinama anksioznosti. Nadalje, utvrđeno je i da bračno zadovoljstvo ublažava simptome depresije (Kourous i Cummings, 2010). Bračno zadovoljstvo jedan je od istaknutijih faktora koji doprinosi globalnom zadovoljstvu (Proulx i sur., 2007). Važnost proučavanja bračnog zadovoljstva proizlazi iz njegove uloge u dobrobiti pojedinca i obitelji, kao i iz potrebe za razvojem intervencija koje mogu spriječiti ili ublažiti bračne tenzije i razvod.

1.2. Konflikti u braku

Interpersonalni konflikt može se definirati kao interakcija između osoba koje izražavaju suprotstavljene interese, poglede ili mišljenja (Bell i Blakeney, 1977, prema Kline i sur., 2006). Određeni stupanj konflikta obično se smatra normativnim aspektom ljubavnih odnosa. Ljudi se razlikuju po tome kako se prepiru, kako reagiraju na konflikte i kako se ponašaju tijekom konflikata (Burman i sur., 1993, prema Greef i De Bruyne, 2002). U skladu s tim, ljudi se pridržavaju određenih stilova za suočavanje s konfliktima, a ti stilovi se obično usvajaju već u djetinjstvu. Detaljnije, preferirani stil osobe može se smatrati karakteristikom osobe, vrstom ponašanja u konfliktima ili usvojenom komunikacijskom orijentacijom prema konfliktu (Wilkinson, 1983, prema Greeff i De Bruyne, 2000).

Iz razvojne perspektive, faze razvoja ljubavnih odnosa mogu se podijeliti na spojeve/hodanje, kohabitaciju i brak. Kroz te faze prolazi većina ljudi te u svakoj fazi može prevladati određena vrsta konflikta, kao i načini upravljanja konfliktom (Kline i sur., 2006). Prva faza počinje u adolescenciji kada započinju prve ljubavne veze, čvršće veze s vršnjacima i istraživanja o upravljanju konfliktima izvan obitelji (Hartup, 1992, prema Kline i sur., 2006). U ranoj i srednjoj adolescenciji načini upravljanja konfliktom unutar obitelji povezani su s načinima upravljanja konfliktom u ljubavnoj vezi. U fazi kohabitacije konflikti su intenzivniji u odnosu na fazu spojeva i fazu braka. Tome u prilog idu i rezultati istraživanja u kojima se kontrolirala agresivnost, stupanj obrazovanja, trajanje veze, kvaliteta

odnosa, religioznost, zajedničko vrijeme, odnos snaga i društvene veze (Kline i sur., 2004, prema Kline i sur., 2006; Magdol i sur., 1998). Općenito, najviše istraživanja provedeno je na bračnim parovima u kojima su obuhvaćeni različiti aspekti konflikata te se uglavnom ispituje razlog, učestalost i/ili fluktuacija konflikata tijekom vremena, kao i strategije suočavanja.

Bračni konflikti su neizbježni, no ne moraju biti nužno loši. Konstruktivno riješen konflikt može imati niz pozitivnih posljedica, dok destruktivno rješavanje može dovesti do razvoda braka (Sladović Franz, 2005). Parovi se ne razlikuju samo po tome rješavaju li konflikte konstruktivno ili destruktivno, već i po načinu na koji se svađaju, kako reagiraju i kako se ponašaju nakon konflikta. Stafford i suradnici (2004) navode da što duže ljubavni odnos traje, to je i veća pojavnost konflikata. Blažeka Kokorić (2005) navodi da je učestalost manjih konflikata nekoliko puta tjedno ili mjesečno, a učestalost većih jednom ili nekoliko puta godišnje. Bradbury i Karney (2013, prema Papp, 2018) navode da je način rješavanja konflikata glavni čimbenik koji oblikuje intimnu vezu. Peterson (1983, prema Kline i sur., 2006) ističe da početak neke rasprave može krenuti prema izravnom pregovaranju ili, pak, prema intenziviranju konflikta. Osim toga, spomenuti autor smatra da kod većine parova postoje predispozicije za pojavnost konflikata oko nekih područja. Ako su ta područjima bitna, a prilikom raspravljanja o njima u prošlosti se nije došlo do adekvatnog rješenja, u budućnosti se takve rasprave mogu pretvoriti u destruktivne konflikte. Petersonova (1983, prema Kline i sur., 2006) sugestija za završavanje konflikata je da se izvor konflikta mora preoblikovati i usporediti što je važnije – taj problem ili održavanje odnosa. Uz to, bitno je da se prihvati osobna odgovornost za konflikt.

Premda je zbog razvoja tehnologije komunikacija postala sve složenija, razlozi pojave konflikata i razvoda uglavnom su ostali isti; financije, obrazovanje djece, održavanje intimnosti, nejednakost raspodjele kućanskih poslova, pretjerana zaokupiranost karijerom i tako dalje (Costa i sur., 2014, prema Batista da Costa i Pereira Mosmann, 2021). Konflikt u ljubavnim odnosima privukao je pažnju mnogih istraživača zbog relacija s razvodom, nezadovoljstvom u vezi, obiteljskim nasiljem, funkcioniranjem na poslu i slično (Cox i Brooks-Gunn, 1999, prema Wilmoth i sur., 2015). Konflikti parova smatraju se rizičnim čimbenikom za mentalne i fizičke probleme za djecu i odrasle. Naime, učestalija pojava neslaganja povezana je s depresijom, anksioznim poremećajima, kroničnim bolestima i s funkcionalnim zdravstvenim ograničenjima (npr. Wright i Loving, 2011). Nadalje, utvrđene su relacije konflikata i važnih obiteljskih ishoda, uključujući lošije roditeljstvo, lošiju

prilagodbu djeteta i povećanu vjerojatnost sukoba roditelj-dijete (Erel i Burman 1995; Grych i Fincham, 1990; Margolin i sur., 1996). U daljnjem tekstu bit će prikazani rezultati nekih istraživanja koja dovode u vezu bračne konflikte i bračno zadovoljstvo.

Konflikti su normalna pojava u partnerskom odnosu i kada se oni konstruktivno rješavaju razina zadovoljstva ljubavnim odnosom može biti veća. Međutim, problem je kada nekonstruktivno i neuspješno rješavanje konflikata postane konstanta u vezi/braku. Osim što neuspješno rješavanje konflikata može dovesti do brojnih negativnih posljedica u kontekstu psihičkog i fizičkog zdravlja, ono može rezultirati i padom zadovoljstva odnosom, što u konačnici može doprinijeti nestabilnosti odnosa (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Moguće je da pojedinci koji percipiraju svoje komunikacijske vještine lošima, češće koriste strategije izbjegavanja i povlačenja, što može dovesti do nezadovoljstva odnosom. S druge strane, pojedinci koji su zadovoljni svojim komunikacijskim vještinama (aktivno slušanje, razumijevanje uzroka problema, izražavanje osjećaja i sl.), drugačije će pristupiti problemu te ga vjerojatno pokušati konstruktivno riješiti. Takav pristup rješavanju problema može rezultirati većim zadovoljstvom odnosom (Sine Egeci i Gencoz, 2011). Wilkinson (1983, prema Greef i De Bruyne, 2000) navodi da su zadovoljstvo ljubavnim odnosom i stvarnim ishodom konflikta, najbolji pokazatelj koliko konstruktivno se rješavaju konflikti. Skala zadovoljstva brakom i Skala uspješnosti rješavanja bračnih konflikata dio su *Upitnika percepcije kvalitete bračnog odnosa* (UPKBO) čije su autorice Ćubela Adorić i Jurević (2006). U istraživanju u kojem je evaluiran UPKBO (Jurević, 2007), utvrđena je umjereno visoka pozitivna povezanost bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Slačanac (2021) je provela istraživanje na specifičnom uzorku koji su činile udane žene u fazi „praznog gnijezda“, koristila je dvije prethodno spomenute skale te je utvrđena umjereno visoka pozitivna korelacija bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Scheeren i suradnici (2014) navode da ponašanja poput napada, uvreda i gubitka kontrole tijekom konflikata dovode do niže kvalitete braka, dok su konstruktivna rasprava o problemu i postizanje dogovora povezani s većom kvalitetom braka. Osim što je upravljanje konfliktom jedna od istaknutijih odrednica dobiti intimne veze (Baccocchi, 1997, prema Greef i De Bruyne, 2000), uspješno rješavanje konflikata jedan je od istaknutijih prediktora bračnog zadovoljstva (Rauer i sur., 2015).

1.3. Taktike manipulacije

Buss (1987) navodi da postoje tri načina na koji pojedinci ulaze u interakciju sa svojom okolinom. Prvi način je selekcija, odnosno izbor između ulaženja ili izbjegavanja nekih socijalnih situacija. Drugi način, evokacija, odnosi se na radnje, strategije, sukobe, prisile i reputacije koje nenamjerno izazivaju pojedinci s određenim karakteristikama. Treći način stupanja u interakcije s okolinom je manipulacija – namjerno mijenjanje, oblikovanje i utjecanje na odabranu okolinu. Pojam manipulacija često ima negativnu konotaciju premda ne mora uvijek biti tako. Manipulacija podrazumijeva razumijevanje i upravljanje vlastitim i tuđim emocijama te se pretpostavlja da će emocionalno vještiji ljudi koristiti svoje emocionalne vještine da bi utjecali na druge te u konačnici zadovoljili vlastite potrebe i ostvarili neki zamišljeni cilj. Također, Buss i suradnici (1987) navode da oni kojima nedostaje sposobnost manipulacije ne mogu steći resurse te napredovati u životu općenito. Dakle, manipulacija može biti odraz prilagođenog ponašanja, što je vidljivo u procesu prirodne selekcije u kojem su uspješniji oni pojedinci koji bolje manipuliraju situacijama i (ne)živim objektima u svojoj okolini (Buss, 1987; Buss i sur., 1987).

Taktike manipulacije odnose se na sve one postupke koje ljudi koriste kako bi drugi ljudi nešto za njih napravili ili im udovoljili. Za razliku od emocionalne manipulacije, taktike manipulacije ne temelje se eksplicitno na manipuliranju emocijama drugih (Opat Jozić i Ombla, 2018). Pojedinci ne koriste uvijek iste strategije manipulacije, već ih prilagođavaju različitim interpersonalnim odnosima (s partnerom, roditeljima, prijateljima i sl.) (Butković i Bratko, 2009). Vrsta odnosa određuje koja je vrsta taktike primjerena u određenoj situaciji. Interpersonalna manipulacija to je bolja što osoba ima razvijenije socijalne vještine te što bolje razumije osjećaje drugih (Groznicca, 2023). Buss i suradnici (1987) u svom radu identificirali su šest osnovnih taktika manipulacije u kontekstu ljubavnih odnosa: razum, šarm, prisilu, regresiju, tretman šutnjom i ponižavanje. Šarm kao taktika manipulacije uglavnom se koristio za poticanje određenog ponašanja da bi osoba dobila što želi. S druge strane, tretman šutnjom i prisila koristili su se za prekidanje neželjenog ponašanja koje izvodi druga osoba. Buss (1992) navodi da je u ljubavnim odnosima zabilježeno značajno učestalije korištenje taktika manipulacije u usporedbi s drugim odnosima, što objašnjava time da se najviše vremena provodi sa supružnikom.

Prema rezultatima istraživanja u Hrvatskoj, ispitivanjem faktorske strukture taktika manipulacije u prijateljskim i obiteljskim odnosima, dobivena je trodimenzionalna struktura koju čine: indirektne taktike za prisilu (zanovijetanje, kritiziranje druge osobe, durenje, vikanje, tretman šutnjom), direktne taktike (iznošenje razloga zašto bi druga osoba trebala nešto učiniti, objašnjavanje zašto joj je to važno, ukazivanje da će joj biti zabavno ako nešto učini) i indirektne taktike za podilaženje (šarmantno ponašanje da bi druga osoba nešto učinila, korištenje trikova, davanje komplimenata drugoj osobi da učini nešto) (Butković i Bratko, 2007; Opat, 2017; Opat Jozić i Ombla, 2018).

U Hrvatskoj su istraživanja na temu manipulacije i ljubavnih odnosa većinom uključivala ispitanike koji su u vezi, a ne u braku te je više fokus bio na spolnim razlikama u korištenju različitih vrsta manipulacije. Stoga, može se reći da je korištenje taktika manipulacije u brakovima u RH nedovoljno istraženo, kao i relacije tog konstrukta s bračnim zadovoljstvom i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Direktne taktike manipulacije su razumne, jasne i nekonfliktne (Steil i Weltman, 1992). Prilikom njihova korištenja, cilj se pokušava ostvariti zamolbom, objašnjavanjem i slično. Za razliku od direktnih taktika manipulacije, indirektne taktike za prisilu čine se socijalno neprihvatljivim načinom komunikacije, dobivanja onoga što osoba želi i rješavanja konflikata i nesuglasica (*Zahtijevam da to učini, Kritiziram nju/njega ako to ne učini, Dajem joj/njemu vremenski rok da to učini, Zanovijetam dok to ne učini, Šutim dok ne pristane na to*, itd.). Kada se govori o taktikama manipulacije, može se povući paralela s dvodimenzionalnim modelom strategija moći u intimnim odnosima čiji su autori Falbo i Peplau (1980). U tom modelu postoje dvije dimenzije: unilateralnost-bilateralnost i direktnost-indirektnost. Dimenzija unilateralnost-bilateralnost odnosi se na to koliko je korištena strategija interaktivna. Na jednom kraju su strategije poput *laissez faire* i povlačenja, a na drugom kraju su strategije kao što su uvjeravanje i dogovaranje. Druga dimenzija je direktnost-indirektnost. Na jednom kraju te dimenzije su strategije koje podrazumijevaju direktno i eksplicitno postavljanje zahtjeva poput postavljanja pitanja, razgovora, zamolbe da se nešto učini i tomu slično. Na drugom kraju su indirektnije strategije poput povlačenja, durenja, ljubaznosti te se prilikom korištenja takvih strategija ne kaže eksplicitno što bi osoba htjela da partner učini. Dimenzija direktnost-indirektnost povezana je s zadovoljstvom intimnim odnosom pri čemu je veće zadovoljstvo povezano s korištenjem direktnih strategija. Aida i Falbo (1991), kao i Zvonković i suradnici (1994), bavili su se istraživanjem taktika manipulacije u domeni bračnih odnosa te su, između ostaloga, utvrdili da su manje zadovoljni pojedinci u braku

skloniji korištenju indirektnih strategija manipulacije u odnosu na one zadovoljnije. Simpson i suradnici (2015) u pregledu literature o moći i taktikama utjecaja navode da oni koji imaju više moći koriste direktnije taktike. Postoji opći konsenzus koji je proizašao iz niza istraživanja da ponašanja poput zahtijevanja, kritiziranja, recipročna negativna komunikacija nepovoljno utječu na bračno zadovoljstvo (Overall i sur., 2009).

1.4. Emocionalni rad

Prilikom pokušaja da se detaljnije istraži odnos podjele poslova u obitelji i percepcija bračne kvalitete, Erickson (1993) je u svojoj studiji proširila koncept obiteljskog rada (engl. *family work*) koji, osim kućanskih poslova i brige za djecu, uključuje i emocionalni rad. Prije toga, obiteljski rad je operacionaliziran na dva načina: isključivo obavljanje kućanskih poslova (kuhanje, čišćenje i sl.) ili kao kombinacija kućanskih poslova i brige o djeci. Održavanje fizičkog obiteljskog okruženja i briga za djecu smatrane su najvažnijim obiteljskim poslovima. Međutim, autorica Erickson (1993) smatra da je, ono što Hochschild (1983) naziva emocionalnom radom (engl. *emotion work*), jedan od važnijih aspekata obiteljskog života koji je bio zanemaren u prethodnim istraživanjima obiteljskog rada. Uključivši i emocionalni rad u obiteljski rad, Erickson (1993) je proširila tradicionalnu konceptualizaciju obiteljskog rada.

Emocionalni rad (engl. *emotional labor*), prema definiciji autorice Hochschild (1983) koja je uvela taj pojam, podrazumijeva upravljanje osjećajima u svrhu stvaranja vanjskog prikaza lica i tijela te ima razmjensku vrijednost. Iste te radnje koje se izvode u privatnom životu, autorica naziva *emotion work*, što se kod nas može prevesti kao emocionalni rad ili trud. Prvotna definicija koju je predložila Hochschild (1979) fokusirala se na upravljanje vlastitim emocijama, dok su naredna istraživanja naglašavala emocionalni rad koji uključuje ohrabrenje i pružanje podrške drugima (Erickson, 1993; Minnotte i sur., 2010). Hochschild (1979) je emocionalni rad smatrala pokušajem da se promijeni stupanj ili kvaliteta emocije ili osjećaja. Taj se pojam odnosi na sam čin pokušavanja, a ne na ishod koji potencijalno može biti uspješan. Prilikom “rada na emocijama” događaju se dva procesa. Prvi proces u kojem je kognitivni fokus na željenom osjećaju koji je inicijalno prisutan naziva se evociranje. U drugom procesu kognitivni fokus je na neželjenom osjećaju koji je inicijalno prisutan, a on se naziva potiskivanje. Autorica također navodi da emocionalni rad pojedinca može biti usmjeren na vlastite emocije, kao i na emocije drugih ljudi. Kada osoba postane svjesna postojanja diskrepance između onoga što ona ili netko drugi osjeća i onoga što želi

osjećati, može pokušati umanjiti tu diskrepancu radom na emocijama, a za to postoje različiti načini. Hochschild (1979) u svom članku kategorizira tehnike rada u kognitivne, tjelesne i ekspresivne. Kognitivne tehnike odnose se na pokušaj promjene slika, ideja ili misli u svrhu promjene osjećaja povezanih s njima. Tjelesne tehnike odnose se na napore uložene da se promjene neki fizički simptomi povezani s emocijama. U treću kategoriju spadaju tehnike kojima se pokušavaju promijeniti izražajne geste u svrhu mijenjanja unutarnjih osjećaja. Prema Hochschild (1983), što je dublja veza između dvoje ljudi, to je veća vjerojatnost da će doći do emocionalnog rada. Nadalje, geste kao što su ohrabrivanje, pokazivanje zahvalnosti, pažljivo slušanje i empatiziranje, a koje osoba kontinuirano izvodi, predstavljaju emocionalni rad najvišeg reda.

Kada se počeo ispitivati u kontekstu braka i obitelji, počeo se gubiti izvorni fokus emocionalnog rada - potiskivanje ili izazivanje emocija u sebi (Hochschild, 1983), a sve se više naglašavalo upravljanje osjećajima i emocijama drugih (npr. Erickson, 1993, 2005; James, 1989).

Istraživanje provedeno od strane Wharton i Erickson (1993) pridonijelo je promjeni konceptualizacije emocionalnog rada. U istraživanju navedene autorice opisuju dvije vrste emocionalnog rada: integrativni emocionalni rad i maskiranje emocija. Integrativni emocionalni rad odnosi se na upravljanje emocijama drugih i napore uložene u poboljšanje nečijeg raspoloženja i dobrobiti, a sve u cilju stvaranja pozitivnih emocija kod drugih. S druge strane, kod maskiranja, vlastite emocije se potiskuju i skrivaju od drugih (npr. osoba može maskirati svoje vlastite emocije pretvarajući se da je dobro raspoložena). Međutim, znanstvenici koji su se bavili istraživanjem bračnih odnosa i emocionalnog rada, u većini slučajeva bili su fokusirani samo na integrativni emocionalni rad (DeVault, 1999; Erickson, 1993; Minnotte i sur., 2010).

Prema Erickson (2005), emocionalni rad odnosi se na poboljšanje emocionalne dobrobiti drugih i pružanje emocionalne podrške te je u skladu s onim što Levinger (1964, prema Erickson, 2005) naziva socioemocionalno ponašanje, a Thoits (1996) interpersonalno upravljanje emocijama. Sve te radnje zahtijevaju vrijeme, trud i vještine. Argument za uključivanje socioemocionalnih varijabli u studije o braku potječe iz socijalne psihologije grupa. Naime, sa stajališta bračnih partnera, socioemocionalna ponašanja razlikuju se od drugih zadataka u obitelji, koji su više instrumentalni, jer se takva vrsta zadataka ne može prenijeti na osobe izvan te grupe (Levinger, 1964, prema Erickson, 2005).

Čudina-Obradović i Obradović (2006) u svojoj knjizi *Psihologija braka i obitelji* spominju koncept emocionalnog rada u sklopu neplaćenog rada unutar obitelji, no u Hrvatskoj nisu pronađena istraživanja na tu temu. Emocionalni rad može se usporediti s konstruktima kao što su regulacija emocija i upravljanje emocijama. Bloch i suradnici (2014) navode da je regulacija emocija ključna za uspješne interpersonalne odnose.

U nastavku slijedi kratki prikaz rezultata istraživanja emocionalnog rada i njegovih relacija s drugim konstruktima. Postoje istraživanja čiji autori sugeriraju da ulaganje napora u poboljšanje emocionalne dobrobiti partnera ima negativne implikacije na bračnu dobrobit (Kessler i sur., 1985) te se dovodi u vezu s konfliktima i psihološkim problemima, posebice kod žena (Strazdins i Broom, 2004; Umberson i sur., 2015). Suprotno tome, neka istraživanja potvrđuju povezanost emocionalnog rada s pozitivnim ishodima poput jače predanosti i viših razina zadovoljstva tom vezom (Curran i sur., 2015; Minnotte i sur., 2010). Rezultati istraživanja Minnotte (2017) pokazali su da su i kod muškaraca i kod žena visoke procjene izvođenja integrativnog emocionalnog rada povezane s procjenama viših razina bračne kvalitete. Suprotno tome, druga vrsta emocionalnog rada, maskiranje emocija, povezana je s konfliktom. Osim opisanog istraživanja, i brojna druga ukazuju da bi integrativni rad na emocijama mogao pozitivno djelovati na bračne ishode (Erickson, 1993; Minnotte i sur., 2010). U Levingerovom istraživanju (1964, prema Erickson, 2005) utvrđeno je da je emocionalna ekspresivnost više povezana s bračnim zadovoljstvom u odnosu na izvršavanje instrumentalnih zadataka, što ukazuje na važnost uključivanja takvih varijabli u istraživanja vezana za brak. Ako se uzme u obzir da su emocije i zadovoljstvo različiti, ali međusobno povezani aspekti subjektivne dobrobiti, moguće je da je emocionalni rad vrsta afektivnog materijala koji utječe na kognitivne procjene zadovoljstva ljubavnom vezom. Horne i Johnson (2019) sugeriraju da osobe angažirane u emocionalnom radu zapravo obavljaju “rad ljubavi” jer unatoč zahtjevnosti emocionalnog rada, on u konačnici pojačava, a ne narušava zadovoljstvo odnosom aktera. Burić i suradnici (2021) navode da su za dobar brak bitne duhovna, socijalna i emocionalna zrelost. Smatraju da je važno da osoba prepozna svoje emocije, kao i emocije partnera te da ih usmjerava, kontrolira i izražava pravovremeno i na ispravan način. Prema Babić Čikeš i suradnicama (2018), razumijevanje i regulacija partnerovih i vlastitih emocija ima blagotvoran učinak na kvalitetu ljubavnog odnosa.

1.5. Sagorijevanje u braku

Koncept sagorijevanja (engl. *burnout*) odnosi se na stanje emocionalne iscrpljenosti koje je povezano s intenzivnim i emocionalnim radom u odnosu s drugima tijekom duljeg

razdoblja (Maslach, 1982, prema Malach-Pines i Nunes, 2003). Sagorijevanje je često rezultat dugotrajne izloženosti emocionalno zahtjevnim situacijama, a kao središnja komponenta može se istaknuti emocionalna iscrpljenost (Richardson i Burke, 1993). Unatoč tome što se sagorijevanje uglavnom povezuje s radnom ulogom, Kessler i suradnici (1985) navode da i neformalnije pružanje emocionalne podrške (primjerice u sklopu bračne uloge) može dovesti do sagorijevanja. Tako primjerice, Erickson (1993) koristi konstrukt sagorijevanja u braku (engl. *marital burnout*) kao jedan od pokazatelja kvalitete braka u svom istraživanju.

Ako u bračnom odnosu postoji mnogo nerazriješenih emocionalnih tenzija i par je stalno u sukobu, osjećaj bliskosti i međusobne naklonosti može postepeno slabiti te također može doći do emocionalnog sagorijevanja (Asgari i Goodarzi, 2018, prema Blažeka Kokorić i Stolfa, 2021). Prema Koolaee i suradnicima (2009) ovaj konstrukt može se definirati kao stanje emocionalnog, psihičkog i fizičkog umora, a može se razviti kod osoba kod kojih su očekivanja i doživljaj stvarnosti nekongruentni. U braku se ovo stanje očituje u emocionalnoj iscrpljenosti i otuđenosti jednog od supružnika, a s vremenom može doći do toga da oboje dostignu sličan stupanj emocionalne hladnoće. Shodno tome, supružnici mogu prestati ulagati napore da održe svoj odnos zbog negativnog stava o budućnosti odnosa (Alsawalqa, 2019). U skladu s tim je i nalaz istraživanja Koolaee i suradnika (2009) da su žene koje su nastavile ulagati napore u održavanje odnosa izvještavale o značajno manjem emocionalnom sagorijevanju u usporedbi s onim ženama koje su podnijele zahtjev za rastavu. Budući da takav "emocionalni razvod" može dovesti do formalnog razvoda, nije iznenađujuće što se konstrukt emocionalnog sagorijevanja često se koristi u terapiji parova.

Malach-Pines (1996, prema Malach-Pines i Nunes, 2003), jedna od pionirki u istraživanju bračnog sagorijevanja, navodi da se sagorijevanje u paru događa ljudima koji su očekivali da će ljubavni odnos dati smisao njihovim životima, a kada unatoč uloženom trudu, ne dođe do očekivanog. Podrobnije objašnjenje sagorijevanja kod parova nude zagovornici psihoanalitičke teorije koji nadopunjuju egzistencijalne psihologe. Prema egzistencijalnim psiholozima (Yalom, 1980, prema Malach-Pines i Nunes, 2003), samoostvarenje u poslovnoj domeni doprinosi obrani od straha od smrti, a stapanje s drugom osobom doprinosi obrani od straha od života. Postavlja se teza da osoba može pokušati izvući osjećaj egzistencijalne važnosti iz intimnih odnosa, a zatim se postavlja pitanje zašto tome teži putem zaljubljanja u neku osobu (Malach-Pines i Yafe-Yanai, 2001). Zagovornici

psihoanalitičkog pristupa uključivanjem nesvjesnih ljubavnih izbora nadopunjuju ovu teoriju. Naime, ti nesvjesni ljubavni izbori reflektiraju osobnu i obiteljsku povijest individue (npr. Bowen, 1987; Freud, 1963; sve prema Malach-Pines i Nunes, 2003). Prema Malach-Pines i Yafe-Yanai (2001), odabir ljubavnog partnera na neki način omogućuje repliciranje značajnih iskustava iz djetinjstva, kao i zadovoljenje onih potreba koje nisu bile zadovoljene u djetinjstvu. Ako se ljubavna veza promatra iz te perspektive i povezana je s tako značajnim pitanjima, jasnije je zašto su prilikom ulaska u ljubavnu vezu prisutni ego, velika nada i strast. Odnos ispunjen ljubavlju može doprinijeti zacjeljivanju rana iz najranijeg razdoblja života, ali kad se javi osjećaj da osoba nije uspjela, ponavlja se trauma i umjesto zacjeljivanja dolazi do sagorijevanja (Malach-Pines, 1996, prema Malach-Pines i Nunes, 2003).

Sagorijevanje kojeg obilježavaju kontinuirani stres, beznade i očaj, izrazito je destruktivno stanje koje utječe na pojedinca, na njegovu okolinu i odnose s drugima, odnosno utječe na sve aspekte života (Malach-Pines, 1996, prema Sirin i Deniz, 2016). Međutim, ono može biti prekretnica za nečiji brak i prilika za novi početak, ako se radi na problematičnom aspektu odnosa. Parovima koji su doživjeli sagorijevanje u svom braku, potrebno je osvijestiti problem, ali i ono što su jedno kod drugoga smatrali privlačnim prije braka te raditi na komunikacijskim vještinama, zdravom dijalogu, potencijalnim promjenama i slično (Malach-Pines, 2010 prema Sirin i Deniz, 2016). Blažeka Kokorić i Stofla (2021) upozoravaju da bi emocionalno sagorijevanje u braku trebali shvatiti kao signal da se nešto poduzme jer će se inače povećavati nestabilnost odnosa što može rezultirati prekidom.

Na kraju uvodnog dijela slijedi osvrt na odnos sagorijevanja u braku s emocionalnim radom, zadovoljstvom brakom i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Kessler i suradnici (1985) zagovaraju stajalište da emocionalni rad može imati i negativne posljedice kao što su sagorijevanje i narušavanje bračne dobrobiti. Suprotno tome, prema rezultatima istraživanja koje je provela Erickson (1993), sagorijevanje u braku i emocionalni rad negativno su povezani te je sagorijevanje u braku negativno povezano i s bračnom dobrobiti. Osim negativnih relacija sagorijevanja i emocionalnog rada, utvrđene su negativne relacije sagorijevanja u braku s efikasnim rješavanjem konflikata (Blažeka Kokorić i Stofla, 2021). Preciznije, pojedinci s boljim sposobnostima za razrješavanje konflikata više su ulagali u odnos i izjavljivali o nižim razinama bračnog sagorijevanja dok su oni koji izvještavaju o negativnim ishodima konflikata češće doživljavali emocionalno sagorijevanje i odustajali od

odnosa. Dakle, jedna od posljedica bračnog sagorijevanja, koje je popraćeno međusobnim udaljavanjem partnera, može biti uvjerenje partnera da nema smisla više ulagati napore u partnerski odnos. Bračno sagorijevanje može dovesti do prekida partnerskog odnosa ako partneri shvate da im taj odnos više ne znači unatoč svim uloženim naporima (Alsawalqua, 2019). Prema rezultatima istraživanja Impett i suradnica (2005), pojedinci koji su izvještavali da su se “žrtvovali” u svrhu postizanja nekog pozitivnog ishoda vezanog za ljubavnu vezu (npr. da bi usrećili partnera), također su bili zadovoljniji vezom i izvještavali o manje konflikata.

2. POLAZIŠTE, CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Kao što je već navedeno, bračni odnosi imaju utjecaj na mentalno, emocionalno i fizičko zdravlje. Shodno tome, istraživanje konstrukata poput bračnog zadovoljstva i uspješnog rješavanja bračnih konflikata te ispitivanje relacija s drugim konstruktima može imati praktične implikacije te doprinijeti boljem razumijevanju bračnih odnosa. Gottman (1994) navodi da je jedna od bitnijih odrednica uspješnosti ljubavne veze, način na koji se partneri nose s konfliktima u odnosu. Koliko je poznato, istraživanja provedena u Hrvatskoj nisu uključivala emocionalni rad koji se smatra vrlo bitnim za održavanje obiteljskih odnosa. Nadalje, uvidom u dosadašnju literaturu, pronađeno je samo jedno istraživanje (Blažeka Kokorić i Stolfa, 2021) u Hrvatskoj u koje je uključen konstrukt bračnog sagorijevanja. Međutim, nije pronađeno niti jedno psihologijsko istraživanje na tu temu. Taktike manipulacije u domeni bračnih odnosa u Hrvatskoj također su područje koje nije dovoljno istraženo. Stoga bi uključivanje tih varijabli u istraživanje i ispitivanje njihovih relacija s drugim konstruktima moglo dovesti do važnih spoznaja.

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos bračnog zadovoljstva i percipirane uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s korištenjem taktika manipulacije, emocionalnim radom i sagorijevanjem u braku. Uz te bivarijatne povezanosti, provjeren je prediktivni doprinos taktika manipulacije, emocionalnog rada i sagorijevanja u braku objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Osim toga, provjerena je faktorska struktura i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku, koje su prvi put primijenjene u istom istraživanju u RH. Skala emocionalnog rada prvi je put primijenjena u Hrvatskoj, dok je

Skala sagorijevanja u braku prevedena i korištena (Blažeka Kokorić i Stolfa, 2021), ali je za potrebe ovog istraživanja prevedena nezavisno od tog prijevoda i primjene.

Problemi

1. Provjertiti faktorsku strukturu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku.
2. Ispitati povezanosti između korištenja taktika manipulacije, emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata, te postoji li povezanost bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.
3. Utvrditi prediktivni doprinos emocionalnog rada, bračnog sagorijevanja i taktika manipulacije objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva.
4. Utvrditi prediktivni doprinos emocionalnog rada, bračnog sagorijevanja i taktika manipulacije objašnjenju varijance percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

Hipoteze

1. Očekuje se potvrda jednofaktorske strukture i zadovoljavajuća pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku.
2. Očekuje se negativna povezanost bračnog zadovoljstva s korištenjem indirektnih taktika manipulacije i bračnim sagorijevanjem, a pozitivna povezanost s emocionalnim radom, direktnim taktikama manipulacije i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Također se očekuje negativna povezanost percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s bračnim sagorijevanjem i indirektnim taktikama manipulacije, a pozitivna povezanost s emocionalnim radom i korištenjem direktnih taktika manipulacije.
3. Očekuje se da će emocionalni rad i direktne taktike manipulacije biti značajni pozitivni prediktori bračnog zadovoljstva te da će bračno sagorijevanje i učestalije korištenje indirektnih taktika manipulacije biti značajni negativni prediktori bračnog zadovoljstva.
4. Očekuje se da će emocionalni rad i direktne taktike manipulacije biti značajni pozitivni prediktori, a bračno sagorijevanje i učestalije korištenje indirektnih

taktika manipulacije biti značajni negativni prediktori percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

3. METODA

3.1. Sudionici

Online upitniku kreiranom u *Google Formsu* pristupio je 721 sudionik. Šest sudionika je isključeno jer nisu bili u braku i jedan jer nije bio u braku duže od šest mjeseci. Kriterij od šest mjeseci postavljen je kao minimum zbog pretpostavke da osoba mora biti neko vrijeme u braku da bi moglo doći do manifestacije nekih simptoma sagorijevanja, pojave konflikata, korištenja taktika manipulacije i slično. Nadalje, prva faza braka je faza „medenog mjeseca“, a njezino trajanje ovisi o mnogim faktorima. U toj fazi članovi bračne dijade počnu stvarati svakodnevnu rutinu i uočavati međusobne razlike (npr. razlike u stavovima i ponašanju) koji s vremenom postaju potencijalni izvori neslaganja i konflikata (Jalovaara i Kulu, 2018). Shodno navedenom, odlučeno je da će uvjet za sudjelovanje u istraživanju biti trajanje braka minimalno šest mjeseci. Nakon detaljnijeg uvida u rezultate na korištenim skalama, uočeno je da kod osam sudionika nije postojao nikakav varijabilitet u procjeni čestica na Modificiranoj skali za taktike manipulacije koja se sastoji od tri subskale za različite vrste manipulacije. Dakle, konačni broj sudionika na čijim su podacima provedene analize navedene u nastavku je 705, od čega je 78,01 % udatih žena i 21,99 % oženjenih muškaraca. Prosječna dob sudionika je 39,11 godina ($SD = 9,37$), a raspon dobi je od 21 godine do 74 godine. Sudionici su, u prosjeku, u braku bili 12,26 godina ($SD = 9,16$). Raspon trajanja braka se kreće od 6 mjeseci do 52 godine. Za jednog sudionika nema podatka o trajanju braka. 83,83 % sudionika je zaposleno, dok je 16,17 % nezaposleno. Zadnje pitanje u upitniku glasilo je: „Je li Vaš partner popunio ovaj upitnik?“. 3 sudionika nisu odgovorila na pitanje, a od onih koji su odgovorili, 3,85 % je označilo odgovor „Da“, 82,05 % je označilo „Ne“ i 14,10 % „Ne znam“. Nisu se tražili dodatni podaci, stoga nije bilo moguće identificirati tko su partneri sudionika koji su označili odgovor „Da“. U svrhu kontrole mogućih efekata zavisnosti podataka, glavne statističke analize provedene na cijelom uzorku, provedene su i na poduzorku onih sudionika koji su naveli da njihov partner/ica nije popunio/la ovaj upitnik. U Prilozima su prikazi tablica provedenih statističkih analiza, a u Rezultatima interpretacija istih. U Tablici 1 se nalazi detaljniji prikaz nekih sociodemografskih karakteristika sudionika.

Tablica 1 Prikaz sociodemografskih karakteristika cijelog uzorka ($N=705$)

	$N = 705$	
Broj ispitanika	$n_m = 155$	
	$n_z = 550$	
	$M = 39,11$ ($SD = 9,37$, min = 21, max = 74)	
Dob ispitanika (u godinama)	$M_m = 44,01$, $SD = 12,09$	
	$M_z = 37,73$, $SD = 7,93$	
Trajanje braka (u godinama)	$M = 12,26$, $SD = 9,16$, min = 0, max = 52	
($N=704$)*	$M_m = 14,34$, $SD = 11,73$	
	$M_z = 11,63$, $SD = 8,21$	
	Nema djece	$n = 54$
	Jedno dijete	$n = 185$
Broj djece	Dvoje djece	$n = 312$
	Troje djece	$n = 116$
	Četvero djece	$n = 25$
	Više od četvero djece	$n = 13$
Radni status ispitanika	Zaposlen	$n = 591$ ($n_z = 462$, $n_m = 129$)
	Nezaposlen	$n = 114$ ($n_z = 88$, $n_m = 26$)
Radni status bračnog partnera/ice sudionika	Zaposlen	$n = 655$ ($n_z = 528$, $n_m = 127$)
	Nezaposlen	$n = 50$ ($n_z = 22$, $n_m = 28$)
	Da	$n = 27$
Sudjelovanje partnera u istraživanju	Ne	$n = 576$
	Ne znam	$n = 99$

*nema podataka o trajanju braka za jednog ispitanika

3.2. Primijenjeni mjerni instrumenti

Upitnik se sastojao od upitnika sociodemografskih podataka, Skale zadovoljstva brakom, Skale uspješnosti rješavanja bračnih konflikata, Modificirane skale za taktike manipulacije, Skale za ispitivanje emocionalnog rada i Upitnika bračnog sagorijevanja.

Upitnik sociodemografskih podataka sadržavao je pitanja o dobi, spolu, trajanju braka, broju djece, zaposlenosti sudionika, zaposlenosti partnera i pitanje o sudjelovanju partnera u istraživanju. U Tablici 1 prikazana je struktura uzorka prema navedenim karakteristikama.

Skala zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006, prema Ćubela Adorić i sur., 2014)

Skala zadovoljstva brakom sastoji se od šest tvrdnji u kojima se iskazuje opće zadovoljstvo bračnim odnosom (npr. „*Općenito govoreći, vrlo sam sretan u našem braku*“, „*Nezadovoljan sam mnogim aspektima našeg odnosa*“). Tri tvrdnje se boduju u suprotnom smjeru. Pri popunjavanju skale, sudionik procjenjuje svoje slaganje/neslaganje na skali od -3 (potpuno netočno) do +3 (potpuno točno). Nakon toga procjene na tri čestice se boduju od 1 do 7 pri čemu se „-3“ boduje sa 1, „+3“ se boduje sa 7, a preostale tri se boduju obrnuto. Konačni rezultat je prosjek procjena na svim česticama te on može biti u rasponu od 1 do 7. Veći rezultat upućuje na veće zadovoljstvo brakom. U prvoj primjeni (Jurević, 2007) Cronbach alfa koeficijent iznosio je ,83. Ispitivanjem pouzdanosti utvrđeno je da Cronbach alfa koeficijent u ovom istraživanju iznosi ,84.

Skala uspješnosti rješavanja bračnih konflikata (Ćubela Adorić i Jurević, 2006, prema Ćubela Adorić i Kovač, 2010)

Skala uspješnosti rješavanja bračnih konflikata sastoji se od devet tvrdnji od kojih je pet formulirano u smjeru percepcije efikasnog rješavanja konflikata s partnerom (npr. *Uglavnom uspijevamo razriješiti naše nesuglasice*), a četiri u suprotnom, negativnom smjeru (npr. *Često i manje nesuglasice s mojom suprugom/mojim suprugom završe velikom svađom*). U česticama se ne spominju specifične konfliktne situacije jer se primjenom upitnika nastoji dobiti globalna slika o funkcioniranju bračnog para. Sudionik procjenjuje stupanj slaganja s pojedinom česticom na skali od -3 (potpuno netočno) do +3 (potpuno točno). Nakon toga procjene na pet čestica boduje od 1 do 7 pri čemu se „-3“ boduje sa 1, „+3“ se boduje sa 7, a preostale četiri se boduju obrnuto. Konačni rezultat čini prosjek

procjena na svih 9 čestica, a on može biti u rasponu od 1 do 7 pri čemu veći rezultat ukazuje na povoljniju percepciju rješavanja konflikata. U prvoj primjeni (Jurević, 2007) Cronbach alfa koeficijent iznosio je ,79. Ispitivanjem pouzdanosti, utvrđeno je da Cronbach alfa koeficijent u ovom istraživanju iznosi ,91.

Modificirana skala za taktike manipulacije (prevedena i modificirana verzija Tactics of manipulation; Buss, 1992; Opat, 2017; Opat Jozić i Ombla, 2018)

Skala za samoprocjenu taktika emocionalne manipulacije skraćena je verzija Skale taktika manipulacije (Buss, 1992), a koristi se za ispitivanje tendencije korištenju određenih taktika manipulacije (nad drugim pojedincem) u različitim odnosima u svrhu postizanja nekog cilja. Subskala za mjerenje indirektnih taktika manipulacije za prisilu sastoji se od 10 čestica (npr. *Zahtijevam da to učini, Šutim dok ne pristane na to*). Subskala za mjerenje direktnih taktika manipulacije sastoji se od 8 čestica (*Zamolim je /ga da to uradi, Objasnim joj/mu zašto želim da to uradi*). Subskala za mjerenje indirektnih taktika za podilaženje sastoji se od 8 čestica (*Odustanem od nečega tako da on/a učini ovo, Kažem joj/mu da će uživati u tome*). Dakle, skala se sastoji od ukupno 26 čestica. Zadatak ispitanika je da procijeni na skali od 1 (nikada) do 7 (najvjerojatnije) vjerojatnost korištenja određene taktike manipulacije. Ukupan rezultat čini prosjek procjena koje je ispitanik dao na pojedinim česticama, pri čemu veći rezultat ukazuje na veću sklonost i učestalost korištenja taktike manipulacije u odnosu s partnerom. Opat (2017) navodi da su u prvoj primjeni Modificirane skale za taktike manipulacije (odnosno u predistraživanju) Cronbach alfa koeficijenti bili u rasponu od ,85 do ,89, a za cijelu skalu je iznosio ,93. Ista autorica navodi da su u glavnom istraživanju koeficijenti pouzdanosti (za samoizvještaje) bili u rasponu od ,80 do ,87.

Ispitivanjem pouzdanosti utvrđeno je da Cronbach alfa koeficijent u ovom istraživanju za cijelu skalu iznosi ,91. Također je provjerena pouzdanost za svaku subskalu. Za subskalu za mjerenje indirektnih taktika manipulacije za prisilu pouzdanost u ovom istraživanju iznosi ,88. Za subskalu za mjerenje direktnih taktika manipulacije pouzdanost u ovom istraživanju iznosi ,89. Konačno, za subskalu za mjerenje indirektnih taktika manipulacije za podilaženje Cronbach alfa koeficijent iznosi ,89.

Skala sagorijevanja u braku (Erickson, 1993, adaptirale Ćubela Adorić i Matak, 2024)

Ova skala je neobjavljena hrvatska inačica originalne skale koja je adaptirana u sklopu kolegija Psihologijski praktikum. Sastoji se od 12 čestica kojima se ispituje doživljaj emocionalnog sagorijevanja u bračnom odnosu/partnerskoj vezi (npr. *Osjećam se emocionalno iscrpljeno zbog svog braka, Naš odnos me frustrira*). Zadatak sudionika je procijeniti učestalost pojavljivanja nekog osjećaja ili ponašanja u partnerskom odnosu na skali od 1 (nikad) do 7 (svaki dan). Dvije čestice se obrnuto boduju (*Ja se vrlo uspješno nosim s problemima u našem odnosu* i *Naša veza me ispunjava energijom*). Ukupan rezultat je prosjek procjena na svim česticama, pri čemu veći rezultat ukazuje na veće emocionalno sagorijevanje. U ovom radu isključena je čestica *Imam osjećaj da se prema partneru/ici ponašam kao da je stvar a ne živo biće* zato što je maksimalna vrijednost na skali procjene greškom bila 6, a ne 7. U istraživanju autorice Erickson, Cronbach alfa koeficijent iznosio je ,93.

Skala emocionalnog rada (Erickson, 1993, adaptirale Ćubela Adorić i Matak, 2024)

Ova skala je neobjavljena hrvatska inačica originalne skale koja je također adaptirana u sklopu kolegija Psihologijski praktikum. Sastoji od 15 čestica kojima se ispituje učestalost emocionalnog rada u odnosu s partner(ic)om (*Dajem partneru/ici znanja da vjerujem u nju/njega, Osjetim kad je partner/ica uznemiren/a zbog nečega, Pomažem mu/njoj i onda kad to od mene nije zatražio/la*). Zadatak sudionika je procijeniti koliko često čine svaku od navedenih stvari u odnosu sa svojim partnerom/icom na skali od 1 (nikada) do 7 (uvijek). Sve su čestice u istom smjeru, a ukupan rezultat je prosjek procjena na svim česticama pri čemu veći rezultat ukazuje na učestalije izvođenje emocionalnog rada u odnosu sa svojim partnerom/icom. U istraživanju autorice Erickson (1993) utvrđeno je da Cronbach alfa koeficijent iznosi ,66.

3.3. Postupak

Online upitnik kreiran je u *Google Formsu* te je distribuiran putem raznih društvenih mreža (*Facebook, Instagram...*). Istraživanje se provodilo od 15. veljače do 1. svibnja 2024. godine. Kriteriji za sudjelovanje u istraživanju bili su da je osoba punoljetna i da je barem 6 mjeseci u braku. Provedbu istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Odjela za psihologiju. U uputi je bilo navedeno procijenjeno vrijeme potrebno za popunjavanje

upitnika, kao i uvjeti za sudjelovanje u istraživanju. Također je bilo navedeno da je sudjelovanje u istraživanju anonimno, dobrovoljno te da je moguće odustati u bilo kojem trenutku.

Nakon navedenoga, bile su napisane *e-mail* adrese mentorice i autorice istraživanja kako bi se sudionici mogli obratiti ako imaju nekih nejasnoća ili dodatnih pitanja. U opisu sudionika vidljivo je da većinu uzorka čine žene. Od samog početka provedbe istraživanja, upitnik su popunjavale većinom žene. Shodno tome, pred kraj provedbe istraživanja, bio je omogućen pristup samo muškarcima da bi se umanjio nesrazmjer sudionika prema spolu.

4. REZULTATI

4.1. Provjera faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije za Skalu emocionalnog rada i Skalu sagorijevanja u braku

U svrhu provjere faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije prevedenih mjernih instrumenata, odnosno Skale sagorijevanja u braku i Skale emocionalnog rada, provedene su eksploracijska i konfirmacijska faktorska analiza te analiza pouzdanosti.

Eksploracijske faktorske analize i analize pouzdanosti provedene su u programu *TIBCO Statistica 14.1.0*. Eksploracijska faktorska analiza provedena je uz korištenje ekstrakcije zajedničkih faktora (procjena komunaliteta = R^2) pri čemu se kao kriterij za ekstrakciju faktora koristio Kaiser-Gutmanov kriterij, a za maksimalan mogući broj faktora postavljen je broj manifestnih varijabli. Konfirmacijske faktorske analize provedene su u programu *Jamovi 2.4.8*, pri čemu je korištena metoda maksimalne vjerojatnosti. Nadalje, za provjeru pristajanja modela podacima, u prethodno spomenutom programu odabrani su sljedeći indeksi pristajanja: χ^2 test, omjer χ^2/df , CFI (Comparative Fit Indeks), TLI (Tucker-Lewis Indeks), SRMR (Standardized Root Mean Square) i RMSEA (Root Mean Square Error Approximation).

Osnovni pokazatelj pristajanja je hi-kvadrat. Međutim, njegova vrijednost se povećava s povećanjem uzorka. Stoga se preporuča korištenje dodatnih indeksa pristajanja i normiranog hi kvadrata (omjer hi-kvadrata i stupnjeva slobode), koji je razvijen kako bi se

otklonio već spomenuti nedostatak hi kvadrata, tj. osjetljivost na veličinu uzorka. Granica prihvaćanja za normirani hi-kvadrat je vrijednost manja od 5, a poželjno je da bude manja od 2 (Ullman i Bentler, 2013).

Vrijednosti CFI indeksa kreću se u rasponu od 0 do 1, pri čemu viša vrijednost ukazuje na bolje pristajanje modela, a granica za prihvaćanje modela je ,90 i ,95. Za TLI indeks je ista granica prihvaćanja kao i za CFI. Raspon SRMR indeksa kreće se u rasponu od 0 do 1, a često se kao granica za prihvaćanje modela uzima vrijednost ,08. Konačno, RMSEA vrijednosti manje od ,05 indikator su dobrog pristajanja, vrijednosti između ,05 i ,08 pokazatelj su osrednjeg pristajanja, dok vrijednosti iznad ,10 ukazuju na loše pristajanje modela (Kline 2011; Ullman i Bentler, 2013).

4.1.1. Provjera faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada

U svrhu provjere latentne strukture Skale emocionalnog rada provedena je eksploracijska faktorska analiza, uz korištenje ekstrakcije zajedničkih faktora (procjena komunaliteta = R^2). Faktorskom analizom dobiven je jedan faktor koji zasićuje svih 15 čestica i objašnjava 54, 47 % varijance čestica. Raspon zasićenja varirao je od ,60 do ,86. Povezanost čestica s ukupnim rezultatom varirala je od ,59 do ,83. Cronbach alfa koeficijent iznosi ,94. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 2.

Adaptirana verzija skale definira jedan faktor, a da bi provjerilo pristajanje tog jednofaktorskog modela podacima provedena je konfirmacijska faktorska analiza u programu *Jamovi 2.4.8.* te su provjereni indeksi pristajanja. U Tablici 3 prikazani su indeksi pristajanja jednofaktorskog modela Skale emocionalnog rada podacima. Značajan χ^2 test, vrijednost χ^2/df i RMSEA ne upućuju na dobro pristajanje jednofaktorskog modela, dok je TLI nešto niži u odnosu na kriterij. SRMR i CFI indeks ukazuju na zadovoljavajuće pristajanje jednofaktorskog modela podacima. Iz Tablice 2 vidljivo je da je raspon zasićenja od ,59 do ,87.

Tablica 2 Prikaz rezultata eksploracijske i konfirmacijske faktorske analize i analize pouzdanosti
Skale emocionalnog rada ($N=705$)

Čestica	EFA r_{iF}	CFA r_{iF}	r_{it}
1.Povjeravam partneru/ici svoje najskrivenije misli i osjećaje.	,60	,59	,60
2.Započinjem s parter(ic)om razgovor o nekim stvarima.	,63	,61	,63
3.Pokušavam partnera/icu izvući iz osjećaja nemira, dosade ili deprimiranosti.	,60	,59	,59
4.Dajem partneru/ici do znanja da vjerujem u nju/njega.	,84	,84	,81
5.Osjetim kad je partner/ica uznemiren/a zbog nečega.	,67	,66	,65
6.Ohrabrujem ga/nju.	,86	,87	,83
7.Dajem partneru/ici pohvale.	,79	,80	,75
8.Ostajem uz partnera/icu u nevolji.	,66	,66	,63
9.Dajem mu/joj savjet kad se suoči s nekim problemom.	,72	,72	,69
10.Uvažavam njegovo/njezino stajalište.	,73	,73	,69
11.Pokazujem srdačnost prema svom partneru/ici.	,81	,82	,78
12.Pokazujem da brinem o njegovoj/njezinoj dobrobiti.	,85	,85	,81
13.Pokazujem što mislim o budućnosti naše veze.	,73	,73	,70
14.Ponašam se prema njemu/njoj kao dobar prijatelj.	,75	,75	,73
15.Pomažem mu/njoj i onda kad to od mene nije zatražio/la.	,75	,74	,72
Svojstvena vrijednost	8,17		
Postotak objašnjene zajedničke varijance	54,47		
Cronbach alfa koeficijent			,94

Napomena: r_{iF} – faktorska zasićenja (EFA r_{iF} -eksploracijska, CFA r_{iF} -konfirmacijska faktorska analiza, r_{it} -korelacija čestice s ukupnim rezultatom na skali

Tablica 3 Prikaz indeksa pristajanja jednofaktorskog modela podacima za Skalu emocionalnog rada (N=705)

	CFI	TLI	SRMR	RMSEA	χ^2	df	χ^2 /df
Emocionalni rad	0,907	0,892	0,045	0,103	757***	90	8.41

*** $p < ,001$

4.1.2. Provjera faktorske strukture i pouzdanosti Skale sagorijevanja u braku

Originalna Skala sagorijevanja u braku ima 12 čestica. Međutim, dogodio se previd prilikom kreiranja *Google Forms* obrasca i raspon odgovora za jednu česticu bio je od 1 do 6 umjesto od 1 do 7. Iz tog razloga je čestica *Imam osjećaj da se prema partneru/ici ponašam kao da je stvar a ne živo biće* isključena iz svih analiza. U svrhu odgovora na problem, u programu *TIBCO Statistica 14.1.0.*, provedena je eksploracijska faktorska analiza uz korištenje ekstrakcije zajedničkih faktora (procjena komunaliteta = R^2). Utvrđeno je da jedan faktor zasićuje sve čestice te da objašnjava 57,53 % zajedničke varijance. Zasićenja čestica faktorom varirala su od ,40 do ,89. Čestica broj 2 je najmanje zasićena faktorom (,40). Nakon toga je provedena i analiza pouzdanosti. Povezanost čestica s ukupnim rezultatom varirala je od ,38 do ,85, pri čemu je povezanost čestice broj 2 (*Ja se vrlo uspješno nosim s problemima u našem odnosu*) s ukupnim rezultatom najniža.

Nakon provedbe eksploracijske faktorske analize, u programu *Jamovi 2.4.8.* provedena je konfirmacijska faktorska analizu za cijelu Skalu sagorijevanja u braku te je utvrđeno da su zasićenja svih čestica veća od ,30. Zbog niske povezanosti čestice broj 2 s ukupnim rezultatom provedene su konfirmacijska faktorska analiza i analiza pouzdanosti za Skalu sagorijevanja u braku bez čestice broj 2. Rezultati provedenih analiza prikazani su u Tablici 4 iz koje je vidljivo da u analizi bez čestice broj 2 minimalno faktorsko zasićenje iznosi ,60.

U Tablici 5 prikazani su indeksi pristajanja jednofaktorske strukture podacima s i bez čestice broj 2. U Tablici 5 vidljivo je da u obje situacije omjer χ^2 /df, CFI, TLI, SRMR i RMSEA upućuju na dobro pristajanje jednofaktorskog modela podacima, dok značajan χ^2 test ne upućuje na dobro pristajanje jednofaktorskog modela. Usporedbom Cronbach alfa koeficijentata i indeksa pristajanja utvrđeno je da bi se isključivanjem čestice broj 2 iz

daljnjih analiza pouzdanost neznatno povećala, kao i indeksi pristajanja. Shodno tome, zaključeno je da se čestica broj 2 može se zadržati i koristiti u daljnjim analizama.

Tablica 4 Prikaz rezultata eksploracijske i konfirmacijske (s i bez 2. čestice) faktorske analize i analize pouzdanosti za Skalu sagorijevanja u braku ($N=705$)

Čestice	EFA r_{iF}	CFA r_{iF}	r_{it}	CFA r_{iF1}	r_{it1}
1. Osjećam se emocionalno iscrpljeno zbog svog braka.	,83	,84	,80	,84	,81
2. Ja se vrlo uspješno nosim s problemima u našem odnosu.	,40	,40	,38	-	-
3. Imam osjećaj da sam sagorio/sagorjela u našoj vezi.	,89	,90	,86	,90	,86
4. Ponašam se puno bezosjećajnije zbog odnosa s partner(ic)om.	,80	,80	,77	,80	,78
5. Nisam siguran/sigurna što stvarno osjećam prema svom partneru/ici.	,81	,82	,78	,82	,79
6. Naš odnos me frustrira.	,87	,88	,84	,88	,84
7. Imam osjećaj da se previše trudim u našem odnosu.	,63	,63	,61	,63	,61
8. Nemam osjećaj da s partner(icom) mogu biti kakav stvarno jesam.	,60	,60	,58	,60	,59
9. Naša veza me ispunjava energijom.	,80	,79	,77	,79	,76
10. Kad sam s partner(ic)om, moram prikivati kako se stvarno osjećam.	,65	,63	,63	,63	,63
11. Imam osjećaj kao da je naša veza u slijepoj ulici ili na samome rubu.	,89	,89	,85	,89	,86
Svojtvena vrijednost	6,33				
Postotak objašnjene zajedničke varijance	57,53				
Cronbach alfa koeficijent			,93		,94

Napomena: r_{iF} – faktorska zasićenja (EFA r_{iF} -eksploracijska, CFA r_{iF} -konfirmacijska (sve čestice), CFA r_{iF1} - konfirmacijska faktorska analiza bez 2.čestice), r_{it} -korelacija čestice s ukupnim rezultatom na skali, r_{it1} -korelacije čestice s ukupnim rezultatom bez 2.čestice

Tablica 5 Prikaz indeksa pristajanja jednofaktorskog modela podacima za Skalu sagorijevanja u braku s i bez 2.čestice (N=705)

	CFI	TLI	SRMR	RMSEA	χ^2	df	χ^2 /df
Sagorijevanje u braku	,975	,968	,025	,067	183***	44	4,16
Sagorijevanje u braku (bez 2.čestice)	,979	,973	,021	,067	146***	35	4,17

*** $p < ,001$

4.2. Deskriptivni parametri ispitivanih varijabli

Prije rezultata koji se odnose na drugi problem, izračunati su deskriptivni parametri ispitivanih varijabli te su prikazani u Tablici 6.

Pregledom Tablice 6 može se vidjeti da distribucija rezultata na svim varijablama značajno odstupa od normalne distribucije prema Kolmogorov-Smirnovljevom testu. Unatoč značajnom odstupanju od normalne distribucije, smatra se da ta odstupanja neće imati značajan utjecaj na rezultate parametrijskih statističkih postupaka jer se indeksi spljoštenosti i asimetričnosti svih testiranih varijabli nalaze unutar prihvatljivog raspona prema Klineovim (2011) kriterijima (+/- 3 za asimetričnost i +/- 10 za spljoštenost).

Distribucije rezultata na Skali zadovoljstva brakom i Skali uspješnosti rješavanja bračnih konflikata negativno su asimetrične, odnosno procjene sudionika na tim skalama su pomaknute prema višim vrijednostima.

Rezultati na Skali emocionalnog rada i subskali Direktne taktike također su negativno asimetrično distribuirani, što ukazuje na to da su u ovom uzorku više obuhvaćeni pojedinci koji češće koriste emocionalni rad u odnosu sa svojim bračnim partnerom/icom i direktne taktike manipulacije. Na Skali emocionalnog rada minimalan rezultat je 1,73 što bi značilo da svaki od sudionika barem u nekoj mjeri koristi emocionalni rad, a aritmetička sredina je 6,18.

Distribucije rezultata na Skali sagorijevanja u braku, kao i subskalama za indirektne taktike manipulacije, pozitivno su asimetrične. Dakle, procjene sudionika na tim skalama pomaknute su prema nižim vrijednostima. To bi značilo da su u ovom istraživanju više zastupljeni oni koji izvješćuju o manjem sagorijevanja u braku i koji rjeđe koriste indirektne taktike manipulacije u odnosu sa svojim partnerom.

Tablica 6 Prikaz deskriptivnih parametara ispitivanih varijabli u cijelom uzorku ($N = 705$)

Varijabla	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti	Kolmogorov-Smirnovljev test
Zadovoljstvo brakom	5,77	1,25	1,00	7,00	-1,32	1,53	0,16**
Rješavanje bračnih konflikata	5,21	1,35	1,00	7,00	-0,92	0,30	0,11**
Sagorijevanje u braku	2,24	1,29	1,00	7,00	1,42	1,34	0,17**
Emocionalni rad	6,18	0,87	1,73	7,00	-1,77	3,79	0,17**
Indirektne taktike za prisilu	2,90	1,28	1,00	7,00	0,55	-0,16	0,07**
Direktne taktike	5,40	1,25	1,00	7,00	-1,08	1,29	0,10**
Indirektne taktike za podilaženje	2,91	1,48	1,00	7,00	0,56	-0,55	0,10**
Manipulacija ukupno	3,67	1,00	1,04	6,81	-0,01	-0,05	0,02**

** $p < ,01$

4.3. Bivarijatne korelacije među ispitivanim varijablama

Nakon provjere deskriptivnih parametara ispitivanih varijabli, provedene su korelacijske analize u svrhu dobivanja uvida u relacije među varijablama (Tablica 7). Neki odnosi među varijablama bit će detaljnije interpretirani i pojašnjeni u sklopu odgovaranja na preostale istraživačke probleme. Prvo će biti interpretirane korelacije među prediktorima, zatim korelacije prediktora s kriterijem i na kraju korelacije sociodemografskih varijabli s ostalim ispitivanim varijablama.

4.3.1. Bivarijatne korelacije među prediktorima

Varijabla sagorijevanje u braku statistički je značajno umjereno negativno povezana s emocionalnim radom, a nisko negativno s direktnim taktikama manipulacije. Dakle, sudionici koji češće doživljavaju osjećaj sagorijevanja, manje obavljaju emocionalni rad i manje koriste direktne taktike manipulacije, i obratno. Uz to, utvrđena je statistički značajna umjerena pozitivna povezanost sagorijevanja i korištenja indirektnih taktika prisile, kao i niska pozitivna povezanost sagorijevanja i korištenja indirektnih taktika za podilaženje. Sudionici koji češće doživljavaju osjećaj sagorijevanja više koriste indirektne taktike manipulacije.

Varijabla emocionalni rad je, uz prethodno navedene relacije, statistički značajno umjereno negativno povezana s indirektnim taktikama prisile, nisko pozitivno s direktnim taktikama manipulacije i nisko negativno s indirektnim taktikama za podilaženje. Dakle, sudionici koji ulažu više emocionalnog truda, češće koriste direktne taktike manipulacije, a manje indirektne taktike za prisilu i podilaženje.

Osim prethodno spomenutih korelacija, indirektne taktike prisile su statistički značajno nisko pozitivno povezane s direktnim taktikama i umjereno pozitivno s indirektnim taktikama za podilaženje. Također, direktne taktike manipulacije su, uz već navedene povezanosti, nisko pozitivno povezane s indirektnim taktikama za podilaženje. Dakle, sudionici koji više koriste jednu vrsta taktika manipulacije više će se koristiti i ostale, što ukazuje na mogućnost da ih zasićuje jedan nadređeni faktor.

Tablica 7 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između ispitivanih varijabli uz neke sociodemografske karakteristike (N=704)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	-											
2.	-,28***	-										
3.	-,12**	,83***	-									
4.	,03	,26***	,37***	-								
5.	,04	-,20***	-,18***	-,10**	-							
6.	,02	-,07	-,06	-,07	,77***	-						
7.	-,02	,12**	,11**	,10**	-,80***	-,81***	-					
8.	,16***	-,21***	-,16***	-,08*	,62***	,59***	-,66***	-				
9.	,10**	,02	,07	,07	-,34***	-,41***	,41***	-,33***	-			
10.	,15***	-,12**	-,12**	-,02	,07	,06	-,08*	,26***	,27***	-		
11.	-,14***	,06	,06	,01	-,16***	-,16***	,17***	-,10*	,44***	,29***	-	
12.	,05	-,01	,01	,03	-,21***	-,26***	,24***	-,10*	,80*** _s	,65*** _s	,78*** _s	-

Napomena: * $p < ,05$, ** $p < ,01$, *** $p < ,001$, _s – spuriozna korelacija, 1. spol (0=muškarci, 1=žene), 2. dob (u godinama), 3. trajanje braka, 4. broj djece, 5. zadovoljstvo brakom, 6. uspješnost rješavanja bračnih konflikata, 7. sagorijevanje u braku, 8. emocionalni rad, 9. indirektne taktike za prisilu, 10. direktne taktike, 11. indirektne taktike za podilaženje, 12. ukupan rezultat na Modificiranoj skali za ispitivanje taktika manipulacije

4.3.2. Povezanost korištenja taktika manipulacije, emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata

Drugi problem bio je ispitati postoji li povezanost korištenja taktika manipulacije, emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. U svrhu odgovora na problem izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije i prikazani u Tablici 7.

Kada se govori o zadovoljstvu brakom, utvrđena je statistički značajna visoka negativna korelacija sa sagorijevanjem u braku, umjerena negativna korelacija s indirektnim taktikama prisile i niska negativna korelacija s indirektnim taktikama za podilaženje. Prema tome, sudionici koji su zadovoljniji vlastitim brakom, izvješćuju o nižem sagorijevanju te da manje koriste indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje. Također je utvrđena

statistički značajna umjerena pozitivna povezanost zadovoljstva brakom i emocionalnog rada – sudionici koji su zadovoljniji brakom ulažu više emocionalnog truda u odnos s partnerom. Nije utvrđena statistički značajna povezanost zadovoljstva brakom i korištenja direktnih taktika manipulacije.

Varijabla uspješnost rješavanja bračnih konflikata statistički značajno visoko negativno korelira sa sagorijevanjem u braku, umjereno negativno s indirektnim taktikama prisile i nisko negativno s indirektnim taktikama za podilaženje. Sudionici koji imaju pozitivniju percepciju uspješnosti rješavanja bračnih konflikata, izvješćuju o manjem sagorijevanju te manje koriste indirektnu taktiku za prisilu i podilaženje. Nadalje, utvrđena je statistički značajna umjerena pozitivna korelacija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i emocionalnog rada – oni koji imaju povoljniju percepciju uspješnosti rješavanja bračnih konflikata izvješćuju o učestalijem emocionalnom radu.

U Tablici 7 vidljivo je da su zadovoljstvo brakom i uspješnost rješavanja bračnih konflikata statistički značajno visoko pozitivno povezani. Dakle, sudionici koji su zadovoljniji brakom imaju pozitivniju percepciju uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

4.3.3. Povezanost sociodemografskih varijabli s ostalim varijablama i dodatne analize

Prije provedbe analiza potrebnih za odgovaranje na treći i četvrti istraživački problem, provjerene su interkorelacije među ispitivanim varijablama uključujući i neke sociodemografske karakteristike. Svrha ovog koraka je vidjeti koje bi sociodemografske podatke bilo poželjno kontrolirati u daljnjim analizama te vidjeti kakav je odnos među varijablama koje će biti ispitanе kao prediktori u narednim regresijskim analizama. Izračunati Pearsonovi koeficijenti korelacija prikazani su u Tablici 7.

Od sociodemografskih varijabli, s bračnim zadovoljstvom su statistički značajno povezane varijable dob, trajanje braka i broj djece. Trajanje braka također statistički je značajno povezano sa zadovoljstvom brakom i statistički značajno visoko pozitivno povezano s dobi. Shodno tome, u analizama za odgovaranje na treći istraživački problem, u prvom setu varijabli kontrolirale su se sociodemografske varijable trajanje braka i broj djece. U drugi set prediktora bile su uključene varijable koje su statistički značajno povezane sa

zadovoljstvom brakom, a to su: emocionalni rad, sagorijevanje u braku, indirektne taktike manipulacije za prisilu i za podilaženje (Tablica 7).

U analizama za četvrti istraživački problem, u regresijsku analizu bio je uključen skup prediktora kojeg čine: emocionalni rad, sagorijevanje u braku, indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje. Kriterij uspješnost rješavanja bračnih konflikata nije statistički značajno povezan s niti jednom od sociodemografskih varijabli (Tablica 7). U skladu s tim, neće se kontrolirati te varijable u ispitivanju prediktivnog doprinosa objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

Uvidom u Tablicu 7 vidljivo je da je varijabla spol statistički značajno povezana s emocionalnim radom i sa sve tri vrste taktika manipulacije. U skladu s tim, provedene su dodatne analize.

U svrhu provjere spolnih razlika u rezultatima na Skali emocionalnog rada, proveden je t-test. Utvrđena je statistički značajna razlika u izvođenju emocionalnog rada. Žene, u prosjeku, imaju značajno veći rezultat na Skali emocionalnog rada u odnosu na muškarce (Tablica I u Prilozima).

U svrhu provjere spolnih razlika u rezultatima na subskalama Modificirane skale za taktike manipulacije, proveden je t-test. Utvrđena je statistički značajna razlika na svim subskalama. Žene, u prosjeku, češće koriste indirektne taktike za prisilu i direktne taktike manipulacije u odnosu na muškarce. Muškarci, u prosjeku, češće koriste indirektne taktike za podilaženje nego žene. Kada se gleda ukupan rezultat na Modificiranoj skali za taktike manipulacije, utvrđeno je da ne postoji statistički značajna spolna razlika u korištenju taktika manipulacije općenito (Tablica II u Prilozima).

4.4. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance zadovoljstva brakom, uz kontrolu trajanja braka i broja djece

U svrhu odgovaranja na treći istraživački problem provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Provjerom korelacija sa sociodemografskim podacima prikazanih u Tablici 7, odlučeno je kontrolirati varijable trajanje braka i broj djece. Shodno tome, u prvom koraku hijerarhijske regresijske analize sa zadovoljstvom brakom kao kriterijem uključene

su varijable trajanje braka (u godinama) i broj djece. Uvođenjem tih varijabli objašnjeno je 3,09 % varijance kriterija pri čemu je samo trajanje braka značajan prediktor. U drugom bloku uvođenjem sagorijevanja u braku, emocionalnog rada te indirektnih taktika za prisilu i podilaženje, objašnjeno je 62,09 % varijance zadovoljstva brakom, pri čemu su od prediktora bili značajni sagorijevanje u braku i emocionalni rad. Varijabla trajanje braka ostala je značajna, ali se njezin doprinos smanjio. Uvođenjem drugog seta varijabli postotak objašnjene varijance povećao se za 59 %. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8 Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize sa zadovoljstvom brakom kao kriterijem ($N=704$)

Prediktori	Zadovoljstvo brakom			
	Prvi korak		Drugi korak	
	β	p	β	p
Trajanje braka	-,15	,00	-,08	,00
Broj djece	-,04	,30	-,01	,76
Sagorijevanje u braku			-,61	,00
Emocionalni rad			,17	,00
Indirektne taktike za prisilu			-,02	,54
Indirektne taktike za podilaženje			-,03	,27
R^2	,0309		,6209	
F	11,20		190,33	
df	2/701		6/697	
p	,00		,00	
ΔR^2			,5900	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 -promjena u proporciji objašnjene varijance, p - razina statističke značajnosti

4.5. Doprinos sagorijevanja u braku, emocionalnog rada i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata

U svrhu odgovaranja na četvrti istraživački problem provedena je standardna regresijska analiza s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata kao kriterijem i sagorijevanjem u braku, emocionalnim radom i indirektnim taktikama manipulacije za prisilu i podilaženje kao prediktorima. Uvidom u Tablicu 9 može se vidjeti da prediktori u

ovakvoj kombinaciji objašnjavaju 66,93 % varijance kriterija, pri čemu su značajni prediktori emocionalni rad, sagorijevanje u braku i indirektne taktike za prisilu. Od tri značajna prediktora, sagorijevanje u braku ima veći prediktivni doprinos u odnosu na emocionalni rad i indirektne taktike za prisilu.

Tablica 9 Prikaz rezultata standardne regresijske analize s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata kao kriterijem ($N=705$)

Prediktor	β	p
Emocionalni rad	,09	,00
Sagorijevanje u braku	-,71	,00
Indirektne taktike za prisilu	-,10	,00
Indirektne taktike za podilaženje	,01	,64
R^2	0,6693	
F	354,33	
df	4/700	
p	,00	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, p - razina statističke značajnosti

Zbog visoke povezanosti bračnog sagorijevanja s oba kriterija, odlučeno je provesti regresijske analize bez varijable bračnog sagorijevanje. Prvo je provedena hijerarhijska regresijska analiza s bračnim zadovoljstvom kao kriterijem. U prvi blok uključene su varijable trajanje braka i dob djece koje zajedno objašnjavaju 3,10 % varijance kriterija pri čemu je samo trajanje braka značajan kriterij. Uvođenjem drugog bloka varijabli, odnosno uvođenjem emocionalnog rada i indirektnih taktika za prisilu i podilaženje, objašnjeno je 37,84 % varijance bračnog zadovoljstva, pri čemu su od prediktora značajni emocionalni rad i indirektne taktike za prisilu. Varijabla trajanje braka je ostala značajna, ali se njezin doprinos smanjio. Uvođenjem drugog bloka varijabli postotak objašnjenje varijance povećao se za 34,74 %. Dakle, kada bračno sagorijevanje nije uključeno u analizu, doprinos emocionalnog rada je veći, što se može objasniti time što emocionalni rad i bračno sagorijevanje dijele 43,56 % varijance. Osim toga, prediktivni doprinos indirektnih taktika manipulacije za prisilu je značajan za razliku od analize u koju je uključeno bračno sagorijevanje. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici III u Prilozima. Nadalje, provedena

je standardna regresijska analiza s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata kao kriterijem, a bez bračnog sagorijevanja kao jednog od prediktora. Uvidom u Tablicu IV u Prilozima, može se vidjeti da emocionalni rad, indirektne taktike za prisilu i podilaženje objašnjavaju 48,01 % varijance kriterija, pri čemu su značajni prediktori emocionalni rad i indirektne taktike za prisilu. Usporedbom Tablice 9 (Rezultati) i Tablice IV (Prilozi), može se vidjeti da su isti prediktori ostali značajni, ali je njihov doprinos veći kada u analizu nije uključeno bračno sagorijevanje.

Dodatno su provedene regresijske analize na poduzorku sudionika koji su na pitanje „Je li Vaš partner popunio ovaj upitnik?“ ($N=576$) te je utvrđeno da se dobiveni rezultati ne razlikuju od onih na cijelom uzorku ($N=705$). Dobiveni rezultati prikazani su u Tablicama V i VI u Prilozima.

5. RASPRAVA

U prethodnom dijelu provjereni su deskriptivni parametri ispitivanih varijabli te su provedene analize u skladu s ciljem i postavljenim problemima u ovom istraživanju. U slijedećim odlomcima bit će navedeni dobiveni rezultati, kao i moguća objašnjenja istih.

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos bračnog zadovoljstva i percipirane uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s korištenjem taktika manipulacije, emocionalnim radom i sagorijevanjem u braku. Uz to, provjeren je prediktivni doprinos taktika manipulacije, emocionalnog rada i sagorijevanja u braku objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Također, provjerena je faktorska struktura i pouzdanost tipa unutarne konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku.

Deskriptivni parametri zadovoljstva brakom i percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata ukazuju na to da su ovim istraživanjem više obuhvaćeni pojedinci koji su zadovoljniji svojim brakom i koji imaju pozitivniju percepciju uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Moguće objašnjenje za navedeno je da će u istraživanjima ovakvog tipa prije sudjelovati pojedinci koji imaju pozitivniju sliku o svom braku. Osim analize koje su korištene u svrhu odgovaranja na postavljene probleme, provedene su i dodatne analize. Naime, računanjem Pearsonovih koeficijenata korelacije utvrđeno je da su emocionalni rad

i korištenje taktika manipulacije povezani sa spolom, a pregledom literature može se uočiti da su rezultati istraživanja kojima su ispitivane spolne razlike za ta dva konstrukta nekonzistentni. Shodno tome, provedene su dodatne analize da bi se ispitalo postoje li spolne razlike u prethodno spomenutim konstruktima.

5.1. Faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku

5.1.1. Skala emocionalnog rada

Prvi dio prvog istraživačkog problema bio je provjeriti faktorsku strukturu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale emocionalnog rada. Provedbom eksploracijske faktorske analize utvrđeno je da jedan faktor objašnjava 55 % varijance čestica. Nakon provedbe eksploracijske faktorske analize, provedena je i analiza pouzdanosti. Utvrđeno je da je vrijednost Cronbach alfa koeficijenta visoka te da iznosi ,94, što je više u usporedbi s izvornom primjenom u kojoj je Cronbach alfa koeficijent iznosio ,66 (Erickson, 1993). Nadalje, sve su čestice umjereno ili visoko povezane s ukupnim rezultatom. Da bi se provjerilo pristaje li jednofaktorski model podacima, provedena konfirmacijska faktorska analiza te su provjereni indeksi pristajanja. Indeksi SRMR i CFI upućuju na dobro pristajanje jednofaktorskog modela podacima. Shodno svim navedenim podacima i metrijskim karakteristikama čestica, predlaže se korištenje svih čestica u budućim primjenama ove skale. Rezultate provedenih faktorskih analiza nije moguće usporediti s drugim primjenama jer u dostupnoj literaturi nisu pronađeni radovi u kojima su autori ispitivali i prikazali faktorsku strukturu ove skale.

Pregledom literature na ovu temu može se pronaći objašnjenje koje ide u prilog jednofaktorskoj strukturi ove skale. Kao što je već navedeno u uvodu, konceptualizacija emocionalnog rada se mijenjala. Prvotna ideja je bila da emocionalni rad podrazumijeva potiskivanje ili izazivanje emocija kod samoga sebe (Hochschild, 1983). S vremenom se sve više u fokus stavljalo upravljanje osjećajima i emocijama drugih što je vidljivo u radovima autorice ove skale (Erickson, 1993, 2005). Kemper (1984) je davno navela kako postoje tri načina manifestiranja emocija u ulogama koje zahtijevaju visok stupanj upravljanja emocijama, a to su integrativne emocije koje povezuju grupe, diferencirajuće koje uzrokuju grupne razlike i emocionalno maskiranje koje se odnosi na prikaz emocionalne neutralnosti

i suzdržanosti. Nadovezujući se na to, Wharton i Erickson (1993) u svom radu navode da postoje dvije vrste emocionalnog rada. Jedna vrsta je integrativni emocionalni rad koji podrazumijeva upravljanje emocijama drugih, odnosno ima za cilj stvoriti pozitivne emocije kod drugih. Druga vrsta emocionalnog rada odnosi se na maskiranje vlastitih emocija. No, znanstvenici koji su se bavili ovom tematikom više su se usredotočili na integrativni emocionalni rad (npr. DeVault, 1999; Minnotte i sur., 2010). Tako je i Erickson (1993) prilikom konstruiranja skale za ispitivanje emocionalnog rada očito uzela taj jedan aspekt, a drugi je ostao zanemaren. Kada se pomnije pogledaju čestice poput *Pokušavam partnera/icu izvući iz osjećaja nemira, dosade ili deprimiranosti, Dajem partneru/ici do znanja da vjerujem u nju/njega, Ohrabrujem ga/nju, Dajem partneru/ici pohvale, Uvažavam njegovo/njezino stajalište, Ponašam se prema njemu/njoj kao dobar prijatelj* može se primijetiti koliko je fokus na partnera i na stvaranje pozitivnijih emocija kod njega.

5.1.2. Skala sagorijevanja u braku

Drugi dio prvog istraživačkog problema bio je provjeriti faktorsku strukturu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije Skale sagorijevanja u braku. Kao što je već spomenuto, originalna Skala sagorijevanja u braku ima 12 čestica. No, zbog previda koji se dogodio, jedna čestica je isključena iz svih analiza. Postupak za provjeru faktorske strukture i pouzdanosti je bio isti kao i za prethodno opisanu Skalu emocionalnog rada.

Provedbom eksploracijske faktorske analize utvrđeno je da jedan faktor zasićuje svih 11 čestica te da objašnjava 57,53 % varijance čestica. Zatim je provedena analiza pouzdanosti te je utvrđeno da je vrijednost Cronbach alfa koeficijenta visoka (,93) i ista kao i u izvornoj primjeni (Erickson, 1993). Što se tiče povezanosti pojedinih čestica s ukupnim rezultatom, čestica broj 2 (*Ja se vrlo uspješno nosim s problemima u našem odnosu*) ima najnižu povezanost s kriterijem (,38). S obzirom na karakteristike 2. čestice, odlučeno je provesti konfirmacijsku faktorsku analizu i analizu pouzdanosti s i bez čestice broj 2 te usporediti indekse pristajanja. Provedbom konfirmacijske faktorske analize u koju je bilo uključeno svih 11 čestica utvrđeno je da su sva zasićenja faktorom veća od ,30. Kao i u eksploracijskoj faktorskoj analizi, čestica broj 2 ima najniže zasićenje (,40). Provedbom konfirmacijske faktorske analize bez 2. čestice zbog najniže povezanosti s ukupnim rezultatom, utvrđeno je da su sva zasićenja faktorom veća od ,60. Usporedbom indeksa pristajanja, utvrđeno je da u oba slučaja (s i bez 2. čestice) situacije omjer χ^2/df , CFI, TLI,

SRMR i RMSEA upućuju na dobro pristajanje jedno faktorskog modela podacima. U skladu s tim, zaključeno je da se čestica broj 2 može se zadržati i korištena je u daljnjim analizama.

Kao i za prethodnu skalu, nije moguće napraviti usporedbu ovih rezultata provedenih faktorskih analiza s drugim primjenama jer u dostupnoj literaturi nema radova s opisanom i prikazanom faktorskom strukturom.

5.2. Bivarijatne korelacije među ispitivanim varijablama

Drugi problem bio je ispitati povezanost korištenja taktika manipulacije, izvođenja emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata te povezanost bračnog zadovoljstva i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

Očekivana je negativna povezanost bračnog zadovoljstva s bračnim sagorijevanjem i korištenjem indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje, a pozitivna povezanost s emocionalnim radom i percepcijom uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Nadalje, očekivana je negativna povezanost percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s bračnim sagorijevanjem i indirektnim taktikama manipulacije za prisilu i podilaženje, a pozitivna s korištenjem direktnih taktika manipulacije.

U nastavku će biti pojašnjene povezanosti između dva kriterija, a zatim povezanosti prediktora i kriterija. Nakon toga slijedi kratki osvrt na povezanosti među prediktorima i dodatne analize.

5.2.1. Zadovoljstvo brakom i rješavanje bračnih konflikata

Jedna od ispitivanih relacija koja je bila dio drugog problema je povezanost bračnog zadovoljstva i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. U skladu s dosadašnjim istraživanjima (Jurević, 2007; Slačanac, 2021), očekivano je da su zadovoljstvo i uspješnost rješavanja bračnih konflikata pozitivno povezani, što je potvrđeno u ovom istraživanju. Dakle, što su sudionici zadovoljniji svojim brakom, to im je percepcija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata pozitivnija i obrnuto. Zbog očekivane visoke korelacije ovih dviju varijabli koje se mogu kategorizirati kao mjere kvalitete braka, odlučeno je da one neće biti

uključene u istu regresijsku analizu već kao kriteriji u dvjema regresijskim analizama. Skala zadovoljstva brakom i Skala uspješnosti rješavanja bračnih konflikata dio su Upitnika percepcije kvalitete bračnog odnosa (UPKBO; Čubela Adorić i Jurević, 2006, prema Jurević, 2007). U skladu s dobivenim rezultatima su i nalazi Čudine-Obradović i Obradović (2006) da osobe koje smatraju da su njihove komunikacijske vještine nedovoljno razvijene, više koriste strategije poput izbjegavanja i povlačenja što može rezultirati smanjenjem zadovoljstva u odnosu. Nadalje, isti autori navode da kontinuirani i intenzivni konflikti negativno utječu na psihičko i fizičko zdravlje. Prema Finchamu i Beachu (2006), nezadovoljniji parovi, u usporedbi sa zadovoljnim parovima, više pokazuju negativna ponašanja poput prigovaranja, neprijateljstva, obrambenog stava te ne uspijevaju aktivno slušati svog supružnika. Dodatno, moguće je da oni koji imaju povoljniju percepciju svojih komunikacijskih vještina na drugačije i adaptivnije načine rješavaju probleme, primjerice aktivno slušaju, izražavaju osjećaje i slično. Lavner i suradnici (2016) navode da dvosmjerne povezanosti komunikacije i bračnog zadovoljstva ukazuju na to da se oni međusobno jačaju. Hocker i Wilmoth (1995, prema Greeff i De Bruyne, 2000) navode neke karakteristike konstruktivnog pristupa konfliktima: fleksibilnost, fokus na odnos (a ne na pojedinca), suradnja, interakcija s namjerom učenja umjesto zaštite i tako dalje. Takav pristup može voditi ka uspješnom rješavanju konflikata, što može pozitivno doprinijeti zadovoljstvu odnosom (Sine Egeci i Gencoz, 2011). Istraživanje u kojem je fokus bio na partnerovim mislima tijekom rasprava o konfliktu, pokazalo je da su postojale razlike u pažnji, ponašanju i kontekstu rasprave, odnosno da se takva vrsta komunikacije tumači na poprilično različite načine. Uz to je i kognicija bila povezana s ishodom. Preciznije, ljutite misli, misli prožete frustracijom i okrivljavanjem su bile dominantnije u težim konfliktima i manje zadovoljnih brakovima, dok su pojedinci iz zadovoljnjih brakova imali optimističniji stav prema komunikaciji s partnerom i vjerovali da će konflikt ubrzo biti riješen (Sillars i sur., 2000).

5.2.2. Povezanost bračnog zadovoljstva s emocionalnim radom, sagorijevanjem u braku i taktikama manipulacije

S obzirom na dostupnu literaturu, pretpostavljeno je da će bračno zadovoljstvo i emocionalni rad biti pozitivno povezani, što je i potvrđeno u ovom istraživanju. Postoje starija istraživanja su pokazala da emocionalni rad povećava osjećaj sagorijevanja i smanjuje bračnu dobrobit (npr. Kessler i sur, 1985). Kasnija istraživanja poput istraživanja autorice Erickson (1993) i Minnotte i suradnice (2010), opovrgnula su takve nalaze. Minnotte i

suradnice (2010) smatrale su da emocionalni rad u odnosu sa supružnikom na neki način jača vezu između njih dvoje, što se pozitivno odražava na bračno zadovoljstvo. U svom istraživanju su to i potvrdili, te zaključuju da s povećanjem emocionalnog ulaganja u odnos (u obliku rada na emocijama), raste i bračno zadovoljstvo kod oba partnera. Erickson (1993) je u svom istraživanju utvrdila da postoji pozitivna povezanost između emocionalnog rada i bračnog zadovoljstva. Međutim, ne može se sa sigurnošću reći da više emocionalnog rada vodi k većem zadovoljstvu zbog ograničenja korelacijskih istraživanja, odnosno zbog nemogućnosti zaključivanja o uzročno-posljedičnim vezama. Minnotte i suradnice (2010) navode kako je alternativno objašnjenje da pojedinci koji su zadovoljniji brakom ulažu više emocionalnog truda u taj odnos. Hochschild (1983) navodi kako u emocionalni rad najvišeg reda spadaju ponašanja poput pokazivanja zahvalnosti, pažljivo slušanje, empatiziranje i ohrabrenje druge osobe i tako dan za danom. Sve su to ponašanja koja imaju uglavnom pozitivan utjecaj na ljude kojima su upućena.

Vezano za odnos bračnog zadovoljstva i osjećaja sagorijevanja u braku, pretpostavljeno je da će biti statistički značajno negativno povezani, što je i potvrđeno u ovom istraživanju. Erickson (1993) je u svom istraživanju također zaključila da je sagorijevanje u braku negativno povezano s bračnom dobrobiti. Budući da su karakteristike sagorijevanja kontinuirani stres, očaj, beznade, a sagorijevanje se može definirati kao destruktivno stanje koje utječe na pojedinca i njegove odnose s drugima (Malach-Pines, 1996, Sirin i Deniz, 2016), nije iznenađujuće što je u negativnoj korelaciji s bračnim zadovoljstvom kao jednim pozitivnim aspektom kvalitete braka. Uz to, za prevenciju sagorijevanja se koriste programi i treninzi koji imaju za cilj povećati kvalitetu braka, a samim time i zadovoljstvo. Kao što je već opisano u uvodnom dijelu, sagorijevanje se očituje u emocionalnoj iscrpljenosti i otupjelosti. Ako se ništa ne poduzme, oba partnera mogu postati podjednako emocionalno hladna i odustati od svog braka (Alsawalqa, 2019). Kada dođe do "emocionalnog razvoda", što ukazuje na poprilično narušenu dobrobit oba partnera, može doći i do formalnog razvoda. Sagorijevanje i njegove posljedice u bilo kojem odnosu i području mogu utjecati negativno na pojedinca i sve aspekte njegovog života, kao i na ljude iz njegove okoline. Zaključno, više razine zadovoljstva brakom su indikator kvalitetnijeg braka, dok su više razine sagorijevanja indikator niže kvalitete braka. Stoga, može se reći da je ovakav odnos potonjih dviju varijabli očekivan i logičan.

Pregledom literature nije pronađeno mnogo radova u kojima je ispitivan odnos bračnog zadovoljstva s taktikama manipulacije, a da je manipulacija operacionalizirana kao u ovom istraživanju. To jest, da su taktike manipulacije podijeljene na indirektne za prisilu i podilaženje i direktne taktike manipulacije. Uzimajući u obzir postojeće radove na ovu temu (npr. Aida i Falbo, 1991) pretpostavljeno je da će bračno zadovoljstvo biti pozitivno povezano s korištenjem direktnih taktika utjecaja, a negativno s indirektnim taktikama utjecaja (odnosno za prisilu i podilaženje). Rezultati provedenih analiza pokazuju da je bračno zadovoljstvo negativno nisko, ali značajno povezano s indirektnim taktikama manipulacije za prisilu i podilaženje. Dakle, sudionici koji su zadovoljniji svojim brakom, manje koriste indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje. Nije utvrđena statistički značajna povezanost bračnog zadovoljstva i korištenja direktnih taktika manipulacije.

Indirektne taktike za prisilu se odnose na zahtijevanje da se nešto učini, kritiziranje partnera, postavljanje vremenskih rokova, tretman šutnjom, zanovijetanje, uspoređivanje s drugima i slično. Takvi obrasci ponašanja mogu imati negativne ishode po osobu kojoj su usmjerene, a posljedično i na odnos s partnerom. Tako primjerice, osobama koje su izložene tretmanu šutnje, kao jednoj vrsti ponašanja karakterističnog za indirektne taktike za prisilu, su ugrožene potreba za pripadanjem, samopoštovanje, kontrola nad vlastitom socijalnom okolinom te osjećaj smisla postojanja (Sommer i sur., 2001). Izloženost tome, ali i drugim posljedicama indirektnih taktika za prisilu, može ostaviti traga na svakom pojedincu koji ga doživljava te se može negativno reflektirati na kvalitetu bračnog odnosa. Indirektne taktike za podilaženje uključuju ponašanja poput uvjeravanja da će druga osoba u nečemu uživati, korištenje trikova i davanje komplimenata da se nešto dobije, obećavanje da će druga osoba nešto dobiti zauzvrat ako nešto učini i slično. U usporedbi s taktikama za prisilu, taktike za podilaženje su manje ozbiljne i manje socijalno nepoželjne. Julien i suradnici (1989, prema Fincham i Beach, 1999) smatraju da su negativna ponašanja prediktivna za nižu razinu bračnog zadovoljstva. Prema rezultatima ovog istraživanja, oni sudionici koji manje koriste ovakve taktike su zadovoljniji svojim brakom. Dobiveni rezultati su u skladu s istraživanjem koje su proveli Aida i Falbo (1991), u kojem je utvrđeno da manje zadovoljni pojedinci više indirektno pokušavaju utjecati na partnera. Gottman (1979, prema Aida i Falbo, 1991) navodi da nezadovoljniji parovi imaju tendenciju biti negativniji u svom emocionalnom izražavanju, pa će tako češće koristiti ponašanja kao što je mrštenje lica i stajanje s rukama na bokovima i laktovima okrenutima prema van. Prema istraživanju Hawkinsa i Robertsa

(1992), korištenje indirektnih strategija utjecaja povezano je s frustracijom i nižim bračnim zadovoljstvom. Falbo i Peplau (1980) navode da je uporaba indirektnih unilateralnih strategija moći (koje se djelomično preklapaju s indirektnim taktikama manipulacije) za koje su karakteristični durenje ili ucjenjivanje plakanjem, povlačenje, odnosno distanciranje, značajno povezana s nezadovoljstvom partnerskim odnosom. Za razliku od istraživanja Aide i Falbo (1991), u ovom istraživanju nije utvrđena pozitivna povezanost zadovoljstva brakom i korištenja direktnih taktika. Moguće je da je korištenje direktnih taktika manipulacije neovisno o razini bračnog zadovoljstva. Treba uzeti u obzir i to da su direktne taktike pozitivno povezane s obje vrste indirektnih taktika. Preciznije, pojedinci koji više koriste jednu vrstu taktika manipulacije, više koriste i druge vrste taktika manipulacije.

5.2.3. Povezanost uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s emocionalnim radom, sagorijevanjem u braku i taktikama manipulacije

Kao što je navedeno na početku ovog odjeljka, očekivala se negativna povezanost percepcije uspješnosti rješavanja bračnih konflikata s bračnim sagorijevanjem, a pozitivna povezanost s emocionalnim radom i korištenjem direktnih taktika manipulacije. Obradom rezultata utvrđeno je da varijabla uspješnost rješavanja bračnih konflikata statistički značajno visoko negativno korelira sa sagorijevanjem u braku, umjereno negativno s indirektnim taktikama prisile i nisko negativno s indirektnim taktikama za podilaženje. Sudionici čija je percepcija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata pozitivnija, izvještavaju o manjem sagorijevanju te da manje koriste indirektnu taktiku za prisilu i podilaženje. Nadalje, utvrđena je statistički značajna umjerena pozitivna korelacija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i emocionalnog rada – sudionici čija je percepcija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata povoljnija izvještavaju o učestalijem emocionalnom radu. Nije utvrđena statistički značajna povezanost uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i korištenja direktnih taktika manipulacije.

Dobiveni rezultati za odnos uspješnog rješavanja bračnih konflikata i sagorijevanje su u skladu s istraživanjem koje su provele Blažeka Kokorić i Stolfa (2021). Osim negativne povezanosti potonjih dviju varijabli, u njihovom istraživanju je utvrđeno da su učestalija iskustva s negativnijim ishodima konflikata (poput produbljivanja konflikta) povezana s češćim doživljavanjem osjećaja sagorijevanja i odustajanjem od odnosa. Dakle, moguće objašnjenje za dobivene rezultate je da pojedinci koji percipiraju rješavanje konflikata u odnosu sa svojim partnerom uspješnim manje sagorijevaju u braku jer imaju adekvatne komunikacijske vještine s pomoću kojih konflikte uglavnom konstruktivno rješavaju.

Shodno tome, oni pojedinci koji percipiraju rješavanje konflikata manje uspješnim mogu doživljavati češće osjećaj sagorijevanja zato što se njihov konflikt samo produbljuje. Sirin i Deniz (2016) navode da se za prevenciju sagorijevanja u braku koriste različiti programi u kojima je fokus uglavnom na komunikacijskim vještinama, rješavanju konflikata i mijenjanju destruktivnih ponašanja. Nadalje, ako se uzmu u obzir same karakteristike sagorijevanja i nalaz da se s vremenom supružnici mogu prestati truditi oko svog braka zbog pesimističnog pogleda na budućnost (Alsawalqua, 2019), moguće je da zbog takvog pristupa braku i budućnosti ne uspijevaju adekvatno razriješiti konflikte ili ih samo tako percipiraju.

Pregledom literature, nisu pronađena istraživanja na temu odnosa emocionalnog rada i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Međutim, zbog prirode konstrukta emocionalni rad i zbog njegovog odnosa s bračnim zadovoljstvom kao pozitivnim aspektom bračne kvalitete i sagorijevanja kao negativnim aspektima bračne kvalitete, očekivana je pozitivna povezanost. Na emocionalni rad se može gledati kao na jednu vrstu investicije u brak. Prema modelu Caryl Rusbult (1983), bračna predanost je veća što je veće zadovoljstvo brakom, što osoba više emocionalno ili na neki drugi način ulaže u brak i što su alternative izvan braka manje povoljne. Većina autora se slaže da se predanost manifestira kroz namjeru ostajanja u braku, neovisno o razlozima (Adams i Jones, 1997, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Dakle, ako se emocionalni rad gleda kao emocionalna investicija u brak koja daje svoj doprinos jačanju bračne predanosti, moguće je da će se pojedinci koji više emocionalno ulažu u brak više truditi oko komunikacije i rješavanja konflikata kako bi ostali u braku. Odnosno, možda će imati drugačiji stav prema konfliktima ili im manje pridavati na važnosti.

Negativna povezanost uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i korištenja indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje je očekivana i potvrđena u ovom istraživanju, dok nije utvrđena pozitivna povezanost direktnih taktika manipulacije i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Dobiveni rezultati su u skladu s nalazom da je destruktivno rješavanje konflikata karakterizirano manipulacijom, prijetnjom, prisilom, izbjegavanjem i slično (Baccocchi, 1997, prema Greeff i De Bruyne, 2000). Christensen i Pasch (1983, prema Zvonković, 1994) navode da korištenje direktnih taktika dovodi do razumijevanja onoga što partner želi te da se na takav način prije može doći do zajedničkog rješenja. S druge strane, korištenje indirektnih taktika može voditi k nerazumijevanju partnerovih zahtjeva ili želja pa da je zbog toga teže postići sporazumno rješenje, ali jednako

tako može se smatrati i posljedicom istoga. Nadalje, zbog težeg pronalaženja sporazumnog rješenja, osoba može imati i negativniju percepciju uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

5.2.4. Bivarijatne povezanosti prediktora

Obradom rezultata utvrđeno je da postoje značajne korelacije među prediktorima, što će biti opisano u nastavku.

Utvrđena je statistički značajna umjereno visoka negativna povezanost bračnog sagorijevanja i emocionalnog rada. Dobiveni rezultati u skladu s rezultatima istraživanja autorice Erickson (1993) da sudionici koji ulažu više emocionalnog truda u odnos izvještavaju o manjem bračnom sagorijevanju. Shumaker i Bronwell (1984, prema Erickson, 1993) govore o suportivnom ponašanju kao nečemu što ima benefite za aktera i ljubavni odnos. U skladu s tim, Erickson (1993) navodi da rezultati upućuju na to da je to bolje, što se više emocionalnog truda ulaže u ljubavni odnos.

Utvrđena je statistički značajna niska pozitivna povezanost bračnog sagorijevanja s korištenjem indirektnih taktika za podilaženje, a umjereno visoka pozitivna povezanost s korištenjem indirektnih taktika za prisilu. Preciznije, oni sudionici koji izvještavaju o većem sagorijevanju, više koriste indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje. Moguće objašnjenje za dobivene rezultate je da stanje sagorijevanja utječe na sve aspekte života pa tako i na interakciju s partnerom. Odnosno da sudionici koji doživljavaju više sagorijevanja manje ulažu u odnos, udaljavaju se od partnera (Blažeka Kokorić i Stolfa, 2021) te koriste indirektne strategije utjecaja poput šutnje i povlačenja. Azvita i Krokitt (1995) i Malach-Pines (2002, prema Koolae i sur., 2009) navode da stanje sagorijevanja može dovesti do emocionalnih smetnji, osjećaja zarobljenosti, negativnog mišljenja o partneru i tako dalje. Te posljedice sagorijevanja mogu utjecati na odabir strategija utjecaja na partnera u smislu da biraju konfliktnije i ozbiljnije strategije, a ne direktne, razumne i jasne. U prilog ovim rezultatima idu rezultati istraživanja Hawkinsa i Robertsa (1992) da je korištenje indirektnih strategija utjecaja povezano s frustracijom.

Nadalje, utvrđena je statistički značajna umjereno visoka negativna povezanost emocionalnog rada s korištenjem indirektnih taktika za prisilu i negativna niska povezanost emocionalnog rada s korištenjem indirektnih taktika za podilaženje. Kad se uzme u obzir da je emocionalni rad definiran kao ulaganje truda da bi se pružila podrška partneru i poboljšala njegova emocionalna dobrobit (Erickson, 2005), nije iznenađujuće što je takvo ponašanje

negativno povezano s strategijama utjecaja koje uključuju kritiziranje, durenje, povlačenje i prisilu i slično.

Također, utvrđena je statistički značajna umjereno visoka pozitivna povezanost indirektnih taktika za prisilu i za podilaženje. Moguće je da je razlog tome što obje vrste prema nekim autorima spadaju u jednu nadređenu, odnosno indirektnu taktiku. Primjerice Falbo i Aida (1980) u svom modelu strategija utjecaja govore o dimenziji direktnost-indirektnost, a indirektnu taktiku manipulacije za prisilu i za podilaženje bi se mogle svrstati na isti kraj dimenzije.

5.2.5. Dodatne analize

Provjerom bivarijantnih korelacija, utvrđeno je da su spol i emocionalni rad značajno nisko povezani. Dodatnim analizama, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u učestalosti emocionalnog rada, pri čemu žene, u prosjeku, postižu više rezultate u odnosu na muškarce. Međutim, muškarci u ovom istraživanju, u prosjeku, postižu visoke rezultate na Skali emocionalnog rada. Hochschild (1983) navodi da se smatralo da je prirodno da žene ulažu emocionalni trud u odnose s drugima, da je to ono što žene jesu, a ne nešto što one čine (Hochschild, 1983). Emocionalni rad bio je donekle neprimjetan i nevidljiv te se nije ubrajao u obiteljski rad (*family work*). Emocionalni trud i geste koje uključuje treba usmjeriti, treba s njima upravljati da bi se to iskomuniciralo na adekvatan način, a ne ih samo izraziti (Hochschild, 1983). Dobiveni rezultati u skladu su s tradicionalnim obiteljskim modelom prema kojem žene, zbog svoje tradicionalne uloge njegovatelja i sposobnosti rađanja, imaju urođenu sposobnost i želju za održavanjem obiteljske intimnosti (Duncombe i Marsden, 1993, prema Minnotte i sur., 2010). Shodno tome, žene su ulagale više truda nego muškarci da bi stvorile pozitivniju klimu u bračnom odnosu. Moguće je da žene zbog (ne)verbalne povratne informacije partnera percipiraju vlastiti emocionalni rad učinkovitijim nego što muškarci percipiraju svoj. Još jedno potencijalno objašnjenje je da se muškarci osjećaju manje sposobnima u emocionalno zahtjevnim situacijama u odnosu na žene (Bloch i sur., 2014). Neff i Karney (2005) su primijetili da i jedni i drugi pokazuju slično podržavajuće ponašanje kad ih se opaža, ali postoji razlika u prilagodbi potreba partneru i percepciji razmjene podrške u ljubavnom odnosu.

Pregledom literature na temu taktika manipulacije, uočeno je da je u istraživanjima fokus bio na spolnim razlikama (Bacon i Regan, 2016; Buss i sur., 1987; Butković i Bratko, 2009; Groznica, 2023). Rezultati tih istraživanja su nekonzistentni. Neki rezultati ukazuju

na to da žene češće koriste taktike manipulacije te da su sklonije korištenju indirektnih, dok muškarci imaju tendenciju koristiti direktne taktike (Bacon i Regan, 2016). S druge strane, postoje i rezultati prema kojima žene više koriste direktne taktike, a muškarci indirektnu taktiku za podilaženje, dok indirektnu za prisilu podjednako koriste (Groznicca, 2023). Butković i Bratko (2009) proveli su istraživanje na parovima blizanaca. Prema rezultatima njihovog istraživanja, žene češće koriste direktne taktike i indirektnu taktiku za prisilu nego muškarci. Neka od objašnjenja zašto žene više koriste taktike manipulacije uključivale su socijalni status i manjak moći, koje su kompenzirale korištenjem manipulacije. Naime, muškarci imaju veću moć pa oni iz tog razloga koriste direktne i bilateralne strategije. S druge strane, žene više koriste indirektnu i unilateralnu taktiku jer polaze od pretpostavke da izravnijim putem neće uspjeti utjecati na supruga (Falbo i Peplau, 1980). Prema nekim istraživačima, žene generalno češće koriste taktike manipulacije (Bacon i Regan, 2016; Butković i Bratko, 2007). Zbog nekonzistentnih rezultata o spolnim razlikama u korištenju taktika manipulacije, odlučeno je provesti dodatnu analizu.

Dakle, dodatno su ispitane i spolne razlike u korištenju svih vrsta taktika manipulacije, kao i u korištenju manipulacije generalno. Utvrđena je statistički značajna razlika u korištenju sve tri vrste taktika. Žene, u prosjeku, češće koriste indirektnu taktiku za prisilu i direktne taktike manipulacije u odnosu na muškarce. Muškarci, u prosjeku, češće koriste indirektnu taktiku za podilaženje nego žene. Također je utvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena u korištenju taktika manipulacije općenito, što nije u skladu s prethodno opisanim istraživanjima (Bacon i Regan, 2016; Butković i Bratko, 2007). Butković i Bratko (2007) kao potencijalno objašnjenje navode da su muškarci i žene različito socijalizirani pa iz tog razloga mogu koristiti taktike manipulacije na različite načine. Prethodno opisana istraživanja su se razlikovala i po uključenim varijablama i po strukturi ispitanika po spolu, dobi i nizu drugih faktora koji su mogli doprinijeti različitim rezultatima. Moguće je da korištenje taktika manipulacije više ovisi o drugim faktorima poput anksioznosti, crta ličnosti, interpersonalne orijentacije, nasljeđa i slično (Buss, 1992; Butković i Bratko, 2007; Groznicca, 2023), nego o spolu.

5.3. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje u objašnjenju varijance zadovoljstva brakom, uz kontrolu trajanja braka i broja djece

Treći problem bio je utvrditi doprinose emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i taktika manipulacije objašnjenju varijance zadovoljstva brakom. Očekivano je da će emocionalni rad i direktne taktike manipulacije biti pozitivni prediktori, a sagorijevanje u braku i indirektna taktika za prisilu i podilaženje negativni prediktori. Prije provedbe same regresijske analize, provjereni su Pearsonovi koeficijenti korelacija. Utvrđeno je da su sve spomenute varijable, osim direktnih taktika manipulacije, statistički značajno povezane s kriterijem. Uz to, provjerene su i korelacije sociodemografskih varijabli s bračnim zadovoljstvom. Utvrđeno je da su dob, broj djece i trajanje braka povezani s bračnim zadovoljstvom. No, zbog visoke povezanosti dobi i trajanja braka, odlučeno je uključiti samo trajanje braka i broj djece u prvi blok prediktora u svrhu kontrole.

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize uključene su varijable trajanja braka i broj djece. Utvrđeno je da je ovaj skup varijabli objašnjava dio varijance zadovoljstva brakom, pri čemu je značajan samo prediktivni doprinos trajanja braka. Moguća objašnjenja zašto je trajanje braka negativan prediktor bračnog zadovoljstva može se pronaći u literaturi. Bühler i suradnici (2021) navode da bračno zadovoljstvo opada u funkciji dobi i trajanja braka. Kao mogući uzroci tome navode se postupno nestajanje pozitivnih iluzija (Murray i sur., 1996) i smanjenje seksualne aktivnosti (Call i sur., 1995). Moguće je i objašnjenje koje su ponudili Karney i Frye (2002) bračno zadovoljstvo opada zbog retrospektivne evaluacije. Odnosno, ljudi kroz proces starenja preispituju svoj život i realnije procjenjuju različite aspekte istoga pa tako i svoj brak, što se može odraziti na bračno zadovoljstvo. Williamson i Lavner (2020) navode da je uvriježeno mišljenje da bračno zadovoljstvo s godinama opada, ali da je isto tako moguće da se značajni padovi događaju samo kod inicijalno nezadovoljnih. U prethodnim istraživanjima se navodi kako i djeca mogu unijeti napetost u bračne odnose te da tranzicija u roditeljstvo bude popraćena smanjenjem bračnog zadovoljstva (Twenge i sur., 2003). U ovom uzorku oko 92 % sudionika ima jedno ili više djece te je moguće da se, zbog heterogenosti uzorka po dobi i trajanju braka ili zbog povezanosti s drugim varijablama, broj djece nije pokazao kao značajan prediktor. Također je moguće da je bitna dob djece koja nije ispitivana u ovom istraživanju. Tako je primjerice utvrđeno da kvaliteta braka opada kada su djeca relativno mala i, kao što je prethodno spomenuto, tranzicija u roditeljstvo utječe na bračno zadovoljstvo (Bradbury i sur., 2000; Twenge i sur., 2003).

Uvođenjem drugog seta prediktora koju su činili emocionalni rad, sagorijevanje u braku i indirektna taktike manipulacije za prisilu i podilaženje, objašnjeno je značajno više varijance bračnog zadovoljstva. Pritom je varijabla trajanje braka ostala značajan prediktor, ali se njezin doprinos smanjio. Emocionalni rad je značajan pozitivni prediktor bračnog zadovoljstva. Ovakav nalaz je u skladu s postavljenom hipotezom, kao i s prethodno objašnjenim odnosom bračnog zadovoljstva i emocionalnog rada u sklopu drugog istraživačkog problema. Važnost socioemocionalnih ponašanja za bračne odnose je odavno prepoznata te da su parovi s najvišim razinama bračnog zadovoljstva bili oni koji se međusobno podržavaju (Levinger, 1964, prema Erickson, 2005). Dobiveni rezultati su također u skladu sa stajalištem autora Horne i Johnson (2019) koji smatraju da emocionalni rad, usprkos dugotrajnosti, psihološkoj zahtjevnosti i tome što nekad nije u skladu s raspoloženjem aktera, ipak pozitivno doprinosi razini zadovoljstva odnosom aktera. Minnotte i suradnice (2010) smatraju da je emocionalni rad ključna varijabla koja objašnjava zadovoljstvo brakom. Oni su za potrebe svog istraživanja regrutirali parove te su, između ostaloga, ispitivali povezanost bračnog zadovoljstva s izvođenjem emocionalnog rada i primanjem emocionalnog rada od svog partnera. Zaključili su da emocionalni rad u oba slučaja ima blagotvorni učinak na bračno zadovoljstvo. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da nema toliko veliki doprinos u kombinaciji s indirektnim taktikama i sagorijevanjem u braku, što može biti posljedica visoke povezanosti bračnog sagorijevanja i zadovoljstva, ali i povezanosti emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja. Rezultati dodatnih analize koje su provedene bez bračnog sagorijevanja pokazali su da je tada doprinos emocionalnog rada veći. Minnotte (2016) navodi kako ulaganje emocionalnog rada u bračni odnos može biti odraz predanosti tom odnosu te da doprinosi emocionalnom zbližavanju partnera što pozitivno djeluje na bračne ishode.

Sagorijevanje u braku je značajan negativan prediktor bračnog zadovoljstva, koji u ispitivanom skupu prediktora ima najveći doprinos u objašnjenju varijance kriterija, što je i očekivano s obzirom na visoku povezanost s kriterijem. Nadalje, ovaj nalaz nije iznenađujući kada se uzme u obzir da je sagorijevanje destruktivno stanje koje ostavlja traga na funkcioniranju pojedinca i njegove odnose (Malach-Pines, 1996, prema Sirin i Deniz, 2016). Kao što već opisano u dijelu rasprave koji se odnosi na drugi istraživački problem, sagorijevanje može dovesti do emocionalne hladnoće oba partnera i rezultirati odustajanjem od vlastitog braka (Alsawalqa, 2019).

Indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje, u ovoj kombinaciji s emocionalnim radom i sagorijevanjem u braku, nisu značajni prediktori bračnog zadovoljstva. Overall i suradnici (2009) navode da ponašanja poput zahtijevanja, kritiziranja, recipročne negativne komunikacije negativno doprinose bračnom zadovoljstvu, odnosno da takva ponašanja mogu biti štetna za ljubavni odnos. Uz navedeno, treba uzeti u obzir sadržaj čestica koje se odnose na emocionalni rad i indirektne pokušaje utjecaja na partnera. To jest, sadržaj čestica za indirektne taktike za podilaženje (davanje pohvale i komplimenata, šarmantno ponašanje) ima sličnosti s nekim česticama koje se odnose na emocionalni rad (npr. *Dajem partneru/ici pohvale*). Stoga, moguće je da je veći dio varijance kriterija objašnjen emocionalnim radom, a da indirektne taktike manipulacije nemaju značajan doprinos. Zbog visoke povezanosti bračnog sagorijevanja s bračnim zadovoljstvom, odlučeno je dodatno provesti hijerarhijsku regresijsku analizu, ali bez bračnog sagorijevanja kako bi se provjerilo koliki će u tom slučaju biti doprinos emocionalnog rada i indirektnih taktika manipulacije. Dobiveni rezultati pokazali su da je prediktivni doprinos emocionalnog rada veći te da su indirektne taktike za prisilu značajan prediktor, dok indirektne taktike za podilaženje i dalje nemaju značajan prediktivni doprinos objašnjenju varijancu bračnog zadovoljstva. Promjena prediktivnog doprinosa emocionalnog rada objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva nije iznenađujuća zbog toga što emocionalni rad i bračno sagorijevanje dijele 43,56 % varijance.

5.4. Doprinos emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i indirektnih taktika manipulacije za prisilu i podilaženje objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata

Četvrti problem bio je utvrditi doprinose emocionalnog rada, sagorijevanja u braku i taktika manipulacije objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Očekivano je da će emocionalni rad i direktne taktike manipulacije biti pozitivni prediktori, a sagorijevanje u braku i indirektne taktike za prisilu i podilaženje negativni prediktori. Prije provedbe same regresijske analize, provjereni su Pearsonovi koeficijenti korelacija. Utvrđeno je kako su sve spomenute varijable, osim direktnih taktika manipulacije, statistički značajno povezane s kriterijem. Uz to, provjerene su i korelacije sociodemografskih varijabli s kriterijem, pri čemu je utvrđeno da nema značajnih korelacija. Shodno tome, provedena je regresijska analiza u kojoj su prediktori bili emocionalni rad, sagorijevanje u braku te indirektne taktike manipulacije za prisilu i podilaženje. Dobiveni rezultati djelomično potvrđuju postavljenu hipotezu. Naime, emocionalni rad je značajni pozitivni prediktor, a

sagorijevanje u braku i indirektne taktike za prisilu značajni negativni prediktori, dok indirektne taktike za podilaženje nisu značajan prediktor uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

Kao i za prethodni problem, utvrđeno je da najveći prediktivni doprinos objašnjenju varijance kriterija ima varijabla sagorijevanje u braku. Razlog tome može biti visoka povezanost ovog prediktora s kriterijem. Nadalje, dobiveni rezultati su u skladu s nalazima da su neriješeni konflikti povezani s višim razinama bračnog sagorijevanja (Blažeka Kokorić i Stolf, 2021). Naime, sagorijevanje kao destruktivno stanje zasigurno negativno utječe na interakciju i percepciju koliko uspješno rješavaju konflikte. Azvita i Krok (1995) navode da se emocionalna iscrpljenost kao jedna komponenta sagorijevanja može prepoznati po uznemirenosti, osjećaju besmisla i zarobljenosti, depresiji, usamljenosti, bezvrijednosti, nespremnosti za rješavanje problema i slično. Osim toga, Erickson (1993) u svom istraživanju koristi sagorijevanje kao (negativnu) mjeru kvalitete braka, a rješavanje bračnih konflikata, kao i bračno zadovoljstvo, također su mjere kvalitete braka. Uz to, sagorijevanje u braku je visoko povezano s oba kriterija u ovom istraživanju. Stoga nije iznenađujuće što sagorijevanje ima najveći prediktivni doprinos u oba slučaja. Sljedeći značajan prediktor je emocionalni rad. Premda u dostupnoj literaturi nisu pronađena istraživanja koja direktno dovode u vezu ova dva konstrukta, ovakvi rezultati su očekivani. Razlog tome je što je izvođenje integrativnog emocionalnog rada povezano s većom bračnom kvalitetom (Minnotte, 2016), a rješavanje konflikata se također uzima kao pokazatelj kvalitete braka. Nadalje, kao što je već spomenuto, emocionalni rad se može promatrati kao oblik emocionalnog ulaganja u bračni odnos. Povećanje ulaganja odnos doprinosi povećavanju predanosti (Rusbult, 1983) pa se onda ta predanost može očitovati u ulaganju truda da odnos opstane pri čemu jedan oblik tog truda može biti konstruktivno rješavanje konflikata. Nadalje, Bloch i suradnici (2014) u svom radu opisuju kako sposobnost regulacije vlastitih i partnerovih emocija omogućuje da tijekom negativnih emocionalnih događaja vrata u stanje niže emocionalne pobuđenosti. Takvo stanje je pogodnije za učinkovitiju komunikaciju te može doprinijeti rješavanju temeljnog konflikta.

Indirektne taktike manipulacije za prisilu su se također pokazale kao značajan negativni prediktor percipirane uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. One jesu konfliktne i ozbiljnije u usporedbi s ostalim vrstama pokušaja utjecaja na partnera, za njih je karakteristično kritiziranje i durenje, povlačenje (Falbo i Peplau, 1980) te je korištenje istih

povezano s frustracijom (Hawkins i Roberts, 1992). Kada se sve navedeno uzme u obzir, može se zaključiti da su to stanja i ponašanja koja nisu reprezentativna za adekvatnu komunikaciju koja bi mogla rezultirati rješavanjem konflikata u braku. Moguće objašnjenje zašto indirektne taktike za podilaženje nemaju značajan doprinos je već spomenuto preklapanje sadržaja nekih čestica s česticama za emocionalni rad. Slično kao i za prethodni problem, odlučeno je provesti istu analizu bez bračnog sagorijevanja zbog njegove visoke povezanosti s kriterijem. Dobiveni rezultati pokazuju da su emocionalni rad i indirektne taktike za prisilu ostali značajni prediktori te da se njihov prediktivni doprinos povećao, dok indirektne taktike za podilaženje nemaju značajan prediktivni doprinos objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

5.5. Završna razmatranja

Bračno zadovoljstvo, kao jedna od odrednica globalnog zadovoljstva, već dugi niz godina ne prestaje biti tema istraživača što govori mnogo o percepciji vrijednosti istraživanja tog konstrukta. Bračni konflikti koji su prisutni u svakom braku, nastaju iz različitih razloga i ne pojavljuju se jednako često. Važno je uvidjeti koliko je konstruktivno rješavanje konflikata bitno za rast i razvoj supružnika i braka te kakve još benefite može imati za mentalno zdravlje. Koliko je poznato, u ovom istraživanju je pri put u Hrvatskoj adaptirana i primijenjena Skala emocionalnog rada. Emocionalni rad jedna je od ključnih komponenti svakog braka i važna odrednica zadovoljstva brakom te je po prvi put doveden u vezu s uspješnim rješavanjem bračnih konflikata. Bračno sagorijevanje rijetko je istraživano u Hrvatskoj. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da ima važnu ulogu u objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva i uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Dostupnost Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku mogu potaknuti istraživače na istraživanje emocionalnog rada i bračnog sagorijevanja i ispitivanje istih u kombinaciji s nekim drugim konstruktima te tako doći do novih vrijednih spoznaja.

Poput svakog istraživanja, i ovo ima nekoliko ograničenja koje treba spomenuti. Uzorak ovog istraživanja čini 78,01 % žena i 21,99 % muškaraca. Premda se pokušalo ujednačiti uzorak po spolnoj strukturi, razlika je i dalje velika. Rekrutiranje sudionika *online* putem svakako je korisno zbog lakše dostupnosti populacije. No, na takav način je nemoguće znati u kakvim je uvjetima upitnik popunjen. Uz to, korištene su mjere samoiskaza i postoji vjerojatnost da će sudionici biti skloniji davanju socijalno poželjnih odgovora. Nadalje, treba

uzeti u obzir da je, zbog potencijalne pozitivne samoselekcije, mogućnost generalizacije rezultata ograničena.

Sagorijevanje koje se manifestira kroz emocionalnu, fizičku i mentalnu iscrpljenost, proizlazi iz dugotrajne izloženosti stresu, emocionalno nabijenim situacijama te pretpostavkama i očekivanjima od sebe i drugih (Maslach i Leiter, 2016). Zbog sagorijevanja u braku, postavljen je kriterij za trajanje braka jer se smatralo da sudionici trebaju biti nekoliko mjeseci u braku da bi mogli doživjeti takvo stanje. U buduća istraživanja bilo bi poželjno uključiti pitanje o trajanju ljubavne veze prije braka. U ovom istraživanju nisu zahvaćena područja i razlozi konflikata. Treba uzeti u obzir da konfliktna ponašanja mogu imati više značenja i funkcija. Christensen i Pasch (1993, prema Zvonković, 1994) navode kako konflikt može biti odraz povlačenja ili odraz uključenosti u problem. Osim toga, konflikt može nastati u funkciji zadržavanja odnosa ili odustajanja od odnosa (Holmes i Murray, 1996). Također je bitno kako ljudi upravljaju konfliktom i koji stil preferiraju. Ako ljudi osvijeste ili usvoje neke strategije za promjenu načina komunikacije, cilja i kako inhibirati ili modificirati neke neželjene reakcije, to ostavlja puno prostora za rad na partnerskom odnosu.

U budućim istraživanjima bi bilo zanimljivo uzeti u obzir i maskirajući emocionalni rad usmjeren na potiskivanje vlastitih emocija i skrivanje emocija od drugih i ispitati relacije takve vrste emocionalnog rada s bračnim zadovoljstvom i rješavanjem konflikata. Minnotte (2016) u svom radu navodi da muškarci i žene izvještavaju o učestalijim bračnim konfliktima kada koriste maskirajući emocionalni rad. Moguće je da maskiranje ili potiskivanje vlastitih emocija može dovesti do ljutnje prema partneru. Uz to, bilo bi korisno da sudionici u budućim istraživanjima daju procjene iz perspektive pružatelja i primatelja emocionalnog rada. Osim toga, u ovakva istraživanja bilo bi dobro uključiti oba partnera u svrhu provjere dijadnih odnosa (efekt akter-partner). Jedan od razloga tome je što dijadna priroda ljubavnih veza implicira partnerske efekte. Ispitivanje efekta partnera i njegovo postojanje je važno jer, ako postoji, to znači da su dvije osobe u međuzavisnom sustavu (Kenny i Cook, 1999). Svakako, time bi se dobila šira slika o bračnoj dinamici jer bi se dobile procjene od oba člana dijade te bi se mogli provjeriti efekti prediktorskih varijabli jednog člana dijade na ishodne varijable drugog člana.

Zaključno, dobiveni rezultati pokazuju koliku ulogu u percepciji vlastitog braka imaju negativniji aspekti braka poput sagorijevanja i korištenja grubljih taktika manipulacije.

Ovakvi nalazi mogu biti korisni za radionice na temu bračnih odnosa te poslužiti kao smjernice za rad s parovima koji imaju negativniju percepciju svog braka i odnosa s partnerom. Doprinos ovog istraživanja je i ispitivanje relacija drugih konstrukata s emocionalnim radom jer se supružnike može poticati na izvođenje emocionalnog rada i ukazati na njegove benefite. Iz svega navedenog vidi se koliko su bračni odnosi kompleksna tema za ispitivanje, a emocionalni rad, sagorijevanje u braku i taktike manipulacije važni unatoč njihovom rijetkom korištenju u hrvatskim istraživanjima. Budući da ova tematika zajedno s ovim konstruktima nudi mnoge praktične implikacije, sugerira se nastavak istraživanja u svrhu razvijanja što većeg broja smjernica i otkrića relevantnih za bračne partnere.

6. ZAKLJUČCI

1. Potvrđena je jednofaktorska struktura Skale emocionalnog rada i Skale sagorijevanja u braku, kao i zadovoljavajuća pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za obje skale.
2. Utvrđena je statistički značajna visoka negativna korelacija zadovoljstva brakom sa sagorijevanjem u braku, umjerena negativna korelacija s indirektnim taktikama prisile i niska negativna korelacija s indirektnim taktikama za podilaženje. Također je utvrđena statistički značajna umjerena pozitivna povezanost zadovoljstva brakom s emocionalnim radom, a visoka pozitivna povezanost s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. Nije utvrđena statistički značajna povezanost zadovoljstva brakom i korištenja direktnih taktika manipulacije.

Varijabla uspješnost rješavanja bračnih konflikata statistički značajno visoko negativno korelira sa sagorijevanjem u braku, umjereno negativno s indirektnim taktikama prisile i nisko negativno s indirektnim taktikama za podilaženje. Nadalje, utvrđena je statistički značajna umjerena pozitivna korelacija uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i emocionalnog rada. Nije utvrđena statistički značajna povezanost uspješnosti rješavanja bračnih konflikata i korištenja direktnih taktika manipulacije.

3. Utvrđeno je da je emocionalni rad značajan pozitivan, a trajanje braka i sagorijevanje u braku značajni negativni prediktori bračnog zadovoljstva, pri čemu najveći prediktivni doprinos ima sagorijevanje u braku. Indirektne taktike manipulacije nemaju nezavisan doprinos objašnjenju varijance bračnog zadovoljstva.

4. Utvrđeno je da je emocionalni rad značajan pozitivan, a sagorijevanje u braku i indirektne taktike manipulacije za prisilu značajni negativni prediktori uspješnosti rješavanja bračnih konflikata, pri čemu sagorijevanje u braku ima najveći prediktivni doprinos. Indirektne taktike manipulacije za podilaženje nemaju nezavisan doprinos objašnjenju varijance uspješnosti rješavanja bračnih konflikata.

7. LITERATURA

- Abbasi, I. S. (2017). Personality and marital relationships: Developing a satisfactory relationship with an imperfect partner. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 39(3), 184–194.
- Aida, Y. i Falbo, T. (1991). Relationships between marital satisfaction, resources, and power strategies. *Sex Roles*, 24(1-2), 43–56.
- Alsawalqa, R. O. (2019). Marriage burnout: When the emotions exhausted quietly quantitative research. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 13(2), e68833.
- Azvita, L. i Krokitt, A. (1995). Burnout in couples. *Journal of Family Therapy*, 5, 28-34.
- Babić Čikeš, A., Marić, D. i Šincek, D. (2018). Emotional intelligence and marital quality: Dyadic data on croatian sample. *Studia Psychologica*, 60(2), 108-122.
- Bacon, A. M. i Regan, L. (2016). Manipulative relational behaviour and delinquency: sex differences and links with emotional intelligence. *The Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 27(3), 331-348.
- Batista da Costa, C. i Pereira Mosmann, C. (2021). Conflict resolution strategies and marital adjustment of heterosexual couples: Assessment of actor–partner interaction. *Journal of Family Issues*, 42(11), 2711-2731.
- Blažeka Kokorić, S. (2005). *Povezanost iskustava u primarnoj obitelji s obilježjima partnerskih odnosa* [Doktorska disertacija]. Pravni fakultet, Zagreb.

- Blažeka Kokorić, S. i Stolfa, G. (2021). Povezanost između partnerskih obilježja sukoba s doživljajem emocionalnog sagorijevanja i procjenom budućnosti partnerske veze. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 19(2), 419-434.
- Bloch, L., Haase, C. M. i Levenson, R. W. (2014). Emotion regulation predicts marital satisfaction: More than a wives' tale. *Emotion*, 14(1), 130-144.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. i Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964–980.
- Bühler, J. L., Krauss, S. i Orth, U. (2021). Development of relationship satisfaction across the life span: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 147(10), 1012.
- Burić, A., Čaušević, R. i Husić, I. (2021). Uloga emocionalne inteligencije u kreiranju zadovoljstva kod bračnih partnera. *Educa, časopis za obrazovanje, nauku i kulturu*, 14, 109-115.
- Buss, D. M. (1987). Selection, evocation, and manipulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(6), 1214-1221.
- Buss, D. M. (1992). Manipulation in close relationships: Five personality factors in interactional context. *Journal of Personality*, 60(2), 477–499.
- Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S., Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1219-1229.
- Butković, A. i Bratko, D. (2009). Spolne razlike u taktikama manipulacije – istraživanje parova blizanaca. *Suvremena psihologija*, 12(2), 271-281.
- Buunk, B. P. (2003). Afilijacija, privlačnost i intimni odnosi. U: M. Hewstone i W. Stroebe (Ur.), *Uvod u socijalnu psihologiju* (str. 317-342). Naklada Slap.
- Call, V., Sprecher, S. i Schwartz, P. (1995). The incidence and frequency of marital sex in a national sample. *Journal of Marriage and Family*, 57(3), 639–652.

- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C. i Schwarz, N. (2014). Happy marriage, happy life? Marital quality and subjective well-being in later life. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 930–948.
- Cherlin, A. J. (2004). The deinstitutionalization of American marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 848-861.
- Curran, M. A., McDaniel, B. T., Pollitt, A. M. i Totenhagen, C. J. (2015). Gender, emotion work, and relationship quality: A daily diary study. *Sex Roles*, 73, 157-173.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing-tehnička knjiga.
- Ćubela Adorić, V. i Kovač, R. (2010). Skala uspješnosti rješavanja bračnih konflikata. U: I. Tucak Junaković, V. Ćubela Adorić, Z. Penezić i A. Proroković (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*, Sv. 5 (str. 27-39). Sveučilište u Zadru.
- Ćubela Adorić, V., Mičić, L. i Nekić, M. (2014). Skala zadovoljstva brakom. U: I. Tucak Junaković, V. Ćubela Adorić, Z. Penezić i A. Proroković (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*, Sv. 7 (str. 49-57). Sveučilište u Zadru.
- DeVault, M. L. (1999). Comfort and struggle: Emotion work in family life. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 561(1), 52-63.
- Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2022.
<https://web.dzs.hr/demography/bloc-4b.html?lang=hr>
- Erel, O. i Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118(1), 108-132.
- Erickson, R. J. (1993). Reconceptualizing family work: The effect of emotion work on perceptions of marital quality. *Journal of Marriage and Family*, 55, 866–884.
- Erickson, R. J. (2005). Why emotion work matters: Sex, gender, and the division of household labor. *Journal of Marriage and Family*, 67(2), 337–351.
- Falbo, T. i Peplau, L. A. (1980). Power strategies in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(4), 618-628.

- Fincham, F. D. i Beach, S. R. (1999). Conflict in marriage: Implications for working with couples. *Annual Review of Psychology*, 50(1), 47-77.
- Fincham, F. D. i Beach, S. R. (2006). Relationship satisfaction. U: A. L. Vangelisti i D. Perlman (Ur.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (str. 579-595). Cambridge University Press.
- Fowers, B. J. (1990) An interactional approach to standardized marital assessment: A literature review. *Family Relations*, 39(4), 368–377.
- Gottman, J. M. (1994). *Why marriages succeed or fail: And how you can make yours last?* Simon and Schuster.
- Greeff, P. i De Bruyne, T. A. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26(4), 321-334.
- Groznica, I. (2023). *Odnos taktika emocionalne manipulacije s privrženošću, percipiranom partnerovom responzivnošću i zadovoljstvom vezom u ljubavnom odnosu.* [Diplomski rad]. Sveučilište u Zagrebu.
- Grych, J. H. i Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267.
- Hawkins, A. J. i Roberts, T. A. (1992). Designing a primary intervention to help dual-earner couples share housework and child care. *Family Relations*, 41(2), 169-177.
- Helms, H. M., Supple, A. J., Jinni, S., Rodriguez, Y., Cavanaugh, A. M. i Hengstebeck, N. D. (2014). Economic pressure, cultural adaptation stress, and marital quality among Mexican-origin couples. *Journal of Family Psychology*, 28(1), 77–87.
- Hochschild, A. R. (1979). Emotion work, feelings rules, and social structure. *American Journal of Sociology*, 85(3), 551–575.
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart*. Berkeley.
- Horne, R. M. i Johnson, M. D. (2019). A labor of love? Emotion work in intimate relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(4), 1190-1209.

- Impett, E. A., Gable, S. L. i Peplau, A. (2005). Giving up and giving in: The costs and benefits of daily sacrifice in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(3), 327-344.
- Jalovaara, M. i Kulu, H. (2018). Separation risk over union duration: An immediate itch? *European Sociological Review*, 34(5), 486-500.
- James, N. (1989). Emotional labor: Skill and work in the social regulation of feelings. *The Sociological Review*, 37(1), 15–42.
- Jurević, J. (2007). *Obrasci slaganja među partnerima u procjeni bračnog funkcioniranja i percepcija opće kvalitete braka*. [Diplomski rad]. Sveučilište u Zadru.
- Karney, B. R. i Bradbury, T. N. (2020). Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: Challenging conventional wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 100-116.
- Karney, B. R. i Frye, N. E. (2002). "But we've been getting better lately": comparing prospective and retrospective views of relationship development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(2), 222.
- Kemper, S. (1984). The development of narrative skills: Explanations and entertainments. *Discourse Development: Progress in Cognitive Development Research*, 99-124.
- Kenny, D. A. i Cook, W. (1999). Partner effects in relationship research: Conceptual issues, analytic difficulties, and illustrations. *Personal Relationships*, 6(4), 433–448.
- Kessler, R. C., McLeod, J. D. i Wethington, E. (1985). The costs of caring: A perspective on the relationship between sex and psychological distress. *Social Support: Theory, Research and Applications*, 24, 491-506.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press.
- Kline, G. H., Pleasant, N. D., Whitton, S.W. i Markman, H. J. (2006). Understanding couple conflict. U: A. L. Vangelisti i D. Perlman (ur.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (str. 445-462). Cambridge University Press.

- Koolae, A.K., Adibrad, N. i Sedgh, B.S. (2009). The comparison of relationship beliefs and couples burnout in women who apply for divorce and women who want to continue their marital life. *Iranian Journal of Psychiatry*, 5(1), 35.
- Kourous, C. D. i Cummings, E. M. (2010). Longitudinal associations between husbands' and wives' depressive symptoms. *Journal of Marriage and Family*, 72(1), 145–157.
- Landis, M., Peter-Wight, M., Martin, M. i Bodenmann, G. (2013). Dyadic coping and marital satisfaction of older spouses in long-term marriage. *Geropsych: The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*, 26(1), 39–47.
- Larson, J. H. i Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2) 228-237.
- Lavner, J. A., Karney, B. R. i Bradbury, T. N. (2016). Does couples' communication predict marital satisfaction, or does marital satisfaction predict communication? *Journal of Marriage and Family*, 78(3), 680-694.
- Leach, L., Butterworth, P., Olesen, S. i Mackinnon, A. (2013). Relationship quality and levels of depression and anxiety in a large population based survey. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48(3), 417–425.
- Li, T. i Fung, H. H. (2011). The dynamic goal theory of marital satisfaction. *Review of General Psychology*, 15(3), 246-254.
- Magdol, L., Moffitt, T. E., Caspi, A. i Silva, P. A. (1998). Hitting without a license: Testing explanations for differences in partner abuse between young adult daters and cohabiters. *Journal of Marriage and Family*, 60(1), 41-55.
- Malach-Pines, A. i Nunes, R. (2003). The relationship between career and couple burnout: Implications for career and couple counseling. *Journal of Employment Counseling*, 40(2), 50-64.
- Malach-Pines, A. i Yafe-Yanai, O. (2001). Unconscious determinants of career choice and burnout: Theoretical model and counseling strategy. *Journal of Employment Counseling*, 38(4), 170-184.

- Margolin, G., Christensen, A. i John, R. S. (1996). The continuance and spillover of everyday tensions in distressed and nondistressed families. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 304.
- Maslach, C. i Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*, 15(2), 103-111.
- Minnotte, K. L. (2016). Integrative and masking emotion work: Marital outcomes among dual-earner couples. *Marriage and Family Review*, 53(1), 88-104.
- Minnotte, K. L., Pedersen, D. i Mannon, S. E. (2010). The emotional terrain of parenting and marriage: Emotion work and marital satisfaction. *The Social Science Journal*, 47(4), 747-761.
- Mohammadi, M., Farokhzadi, F., Alipour, A., Rostami, R., Dehestani, M. i Salmanian, M. (2012). Marital satisfaction amongst parents of children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder and normal children. *Iranian Journal of Psychiatry*, 7(3), 120–125.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79–98.
- Myers, S. M. i Booth, A. (1996). Men's retirement and marital quality. *Journal of Family Issues*, 17(3), 336-357.
- Neff, L. A. i Karney, B. R. (2005). Gender differences in social support: A question of skill or responsiveness? *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(1), 79-90.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (1998). Bračna kvaliteta: poimanje, uzroci i posljedice. *Društvena istraživanja*, 9, 659-682.
- Opat, N. (2017). *Taktike manipulacije u ljubavnim vezama, emocionalna inteligencija i privrženost ljubavnom partneru*. [Diplomski rad]. Sveučilište u Zadru.
- Opat Jozić, N. i Ombla, J. (2018). Odnos emocionalne inteligencije i privrženosti romantičnom partneru s manipulativnim ponašanjem u ljubavnom odnosu. *Ljetopis socijalnog rada*, 25(2), 223-248.

- Orbuch, T. L., House, J. S., Mero, R. P. i Webster, P. S. (1996). Marital quality over the life course. *Social Psychology Quarterly*, 59(2), 162-171.
- Overall, N. C., Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A. i Sibley, C. G. (2009). Regulating partners in intimate relationships: The costs and benefits of different communication strategies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(3), 620–639.
- Papp, L. M. (2018). Topics of marital conflict in the everyday lives of empty nest couples and their implications for conflict resolution. *Journal of Couple and Relationship Therapy*, 17(1), 7-24.
- Proulx, C. M., Helms, H. M. i Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 576-593.
- Rauer, A., Williams, L. i Jensen, J. (2015). Finer distinctions: Variability in satisfied older couples' problem-solving behaviors. *Family Process*, 56(2), 501–517.
- Richardson, A. M. i Burke, R. J. (1993). Occupational stress and work satisfaction among Canadian women physicians. *Psychological Reports*, 72(3), 811-821.
- Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E. i Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 82(1), 58-68.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101.
- Sassler, S. i Lichter, D. T. (2020). Cohabitation and marriage: Complexity and diversity in union-formation patterns. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 35-61.
- Scheeren, P., Vieira, R. V. D. A., Goulart, V. R. i Wagner, A. (2014). Marital quality and attachment: The mediator role of conflict resolution styles. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 24, 177-186.
- Sillars, A. L., Roberts, L. J., Leonard, K. E. i Dun, T. (2000). Cognition during marital conflict: The relationship of thought and talk. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 479–502.

- Simpson, J. A., Farrell, A. K., Oriña, M. M. i Rothman, A. J. (2015). Power and social influence in relationships. U: M. Mikulincer, P. R. Shaver, J. A. Simpson i J. F. Dovidio (ur.), *APA handbook of personality and social psychology, Interpersonal relations* (str. 393–420). American Psychological Association.
- Sine Egeci, I. i Gencoz, T. (2011). The effects of attachment styles, problem solving skills, and communication skills on relationship satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 30, 2324 – 2329.
- Sirin, H. D. i Deniz, M. (2016). The effect of the family training program on married women's couple-burnout levels. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(5), 1563-1585.
- Slačanac, I. (2021). *Neki korelati zadovoljstva brakom kod žena u fazi praznog gnijezda* [Neobjavljeni diplomski rad]. Sveučilište u Zadru.
- Sladović Franz, B. (2005). Obilježja obiteljske medijacije. *Ljetopis socijalnog rada*, 12(2), 301-320.
- Sommer, K. L., Williams, K. D., Ciarocco, N. J. i Baumeister, R. F. (2001). When silence speaks louder than words: Explorations into the intrapsychic and interpersonal consequences of social ostracism. *Basic and Applied Social Psychology*, 23(4), 225-243.
- Stafford, L., Kline, S. L. i Rankin, C. T. (2004). Married individuals, cohabiters, and cohabiters who marry: A longitudinal study of relational and individual well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 231-248.
- Steil, J. M. i Weltman, K. (1992). Influence strategies at home and at work: A study of sixty dual career couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(1), 65-88.
- Strazdins, L. i Broom, D. H. (2004). Acts of love (and work): Gender imbalance in emotional work and women's psychological distress. *Journal of Family Issues*, 25(3), 356-378.
- Thoits, P. A. (1996). Managing the emotions of others. *Symbolic Interaction*, 19(2), 85-109.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. i Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574–583.

- Ullman, J. B. i Bentler, P. M. (2013). Structural equation modeling. U: J. A. Schinka, W. F. Velicer i I. B. Weiner (ur), *Handbook of psychology: Research methods in psychology* (2. izdanje, str.661–690). John Wiley and Sons, Inc.
- Umberson, D., Thomeer, M. B. i Lodge, A. C. (2015). Intimacy and emotion work in lesbian, gay, and heterosexual relationships. *Journal of Marriage and Family*, 77(22), 542–556.
- van Steenbergen, E. F., Kluwer, E. S. i Karney, B. R. (2011). Workload and the trajectory of marital satisfaction in newlyweds: Job satisfaction, gender, and parental status as moderators. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 345–355.
- VanLaningham, J., Johnson, D. R. i Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration, and the U-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79(4), 1313-1341.
- Wharton, A. S. i Erickson, R. J. (1993). Managing emotions on the job and at home: Understanding the consequences of multiple emotional roles. *The Academy of Management Review*, 18(3), 457–487.
- Williamson, H. C. i Lavner, J. A. (2020). Trajectories of marital satisfaction in diverse newlywed couples. *Social Psychological and Personality Science*, 11(5), 597-604.
- Wilmoth, J.D., Blaney, A. D. i Smith, J. R. (2015). Marital satisfaction, negative interaction and religiosity: A comparison of three age groups. *Journal of Religion, Spirituality and Aging*, 27(2-3), 222-240.
- Wright, B. L. i Loving, T. J. (2011). Health implications of conflict in close relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(8), 552–562.
- Zahl-Olsen, R. (2023). Understanding divorce trends and risks: the case of Norway 1886–2018. *Journal of Family History*, 48(1), 60-80.
- Zvonkovic, A. M., Schmiede, C. J. i Hall, L. D. (1994). Influence strategies used when couples make work-family decisions and their importance for marital satisfaction. *Family Relations*, 43(2) 182-188.

8. PRILOZI

Tablica I Usporedba rezultata ženskih i muških sudionika na Skali emocionalnog rada :
rezultati t-testa za nezavisne uzorka ($N=705$)

	Muškarci ($n=155$)		Žene ($n=550$)		t	df	p
	M	SD	M	SD			
Emocionalni rad	5,93	1,00	6,25	0,81	-4,09	703	,001

Tablica II Usporedba rezultata ženskih i muških sudionika na subskalama: Indirektne taktike manipulacije za prisilu, Direktne taktike manipulacije i Indirektne taktike manipulacije za podilaženje i na cijeloj Modificiranoj skali za taktike manipulacije ($N=705$)

	Muškarci ($n=155$)		Žene ($n=550$)		t	df	p
	M	SD	M	SD			
Indirektne taktike prisile	2,66	1,25	2,96	1,28	-2,67	703	,01
Direktne taktike	5,06	1,33	5,50	1,21	-3,92	703	,00
Indirektne taktike za podilaženje	3,30	1,57	2,80	1,43	3,76	703	,00
Manipulacija ukupno	3,59	1,03	3,69	0,99	-1,10	703	,27

Tablica III Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize s bračnim zadovoljstvom kao kriterijem bez bračnog sagorijevanja kao prediktora ($N=704$)

Prediktori	Zadovoljstvo brakom			
	Prvi korak		Drugi korak	
	β	p	β	p
Trajanje braka	-,15	,00	-,07	,02
Broj djece	-,04	,30	-,02	,56
Emocionalni rad			,50	,00
Indirektne taktike za prisilu			-,14	,00
Indirektne taktike za podilaženje			-,04	,18
R^2	,0310		,3784	
F	11,20		84,98	
df	2/701		6/697	
p	,00		,00	
ΔR^2			,3474	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 -promjena u proporciji objašnjene varijance, p - razina statističke značajnosti

Tablica IV Prikaz rezultata standardne regresijske analize s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata kao kriterijem bez bračnog sagorijevanja kao prediktora ($N=705$)

Prediktor	β	p
Emocionalni rad	,51	,00
Indirektne taktike za prisilu	-,25	,00
Indirektne taktike za podilaženje	,00	,93
R^2	0,4801	
F	161,10	
df	4/700	
p	,00	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, p - razina statističke značajnosti

Tablica V Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize sa zadovoljstvom brakom kao kriterijem na poduzorku sudionika čiji partner nije ispunio upitnik ($N=575$)

Prediktori	Zadovoljstvo brakom			
	Prvi korak		Drugi korak	
	β	p	β	p
Trajanje braka	-,17	,00	-,07	,00
Broj djece	-,03	,51	-,00	,90
Sagorijevanje u braku			-,64	,00
Emocionalni rad			,16	,00
Indirektne taktike za prisilu			-,01	,86
Indirektne taktike za podilaženje			-,05	,08
R^2	,0359		,6397	
F	10,66		168,04	
df	2/572		6/568	
p	,00		,00	
ΔR^2			,6037	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 -promjena u proporciji objašnjene varijance, p - razina statističke značajnosti

Tablica VI Prikaz rezultata standardne regresijske analize s uspješnosti rješavanja bračnih konflikata kao kriterijem na poduzorku sudionika čiji partner nije ispunio upitnik ($N=576$)

Prediktor	β	p
Emocionalni rad	,08	,00
Sagorijevanje u braku	-,73	,00
Indirektne taktike za prisilu	-,07	,00
Indirektne taktike za podilaženje	,01	,63
R^2	0,6712	
F	291,417	
df	4/571	
p	,00	

Napomena: β -standardizirani regresijski koeficijent, R^2 -koeficijent multiple determinacije, p - razina statističke značajnosti